VĂN HÓA

CƠ QUAN CỦA BỘ VĂN HÓA, THỂ THAO VÀ DU LỊCH

NĂM THỨ 67
THỨ SÁU
26.7.2024 (21.6 Giáp Thìn)
Số 90 (4067)
www.baovanhoa.vn
Email: baovanhoa@fpt.vn

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng trong sâu thẳm lòng dân

● Cử hành trọng thể Lễ Quốc tang Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng

Linh cữu Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng quàn tại Nhà Tang lễ Quốc gia, số 5 Trần Thánh Tông (ảnh trên). Chiều tối 25.7, dòng người dài hàng cây số vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Nhà Tang lễ Quốc gia (ảnh dưới)

Ảnh: TRẦN HUẤN

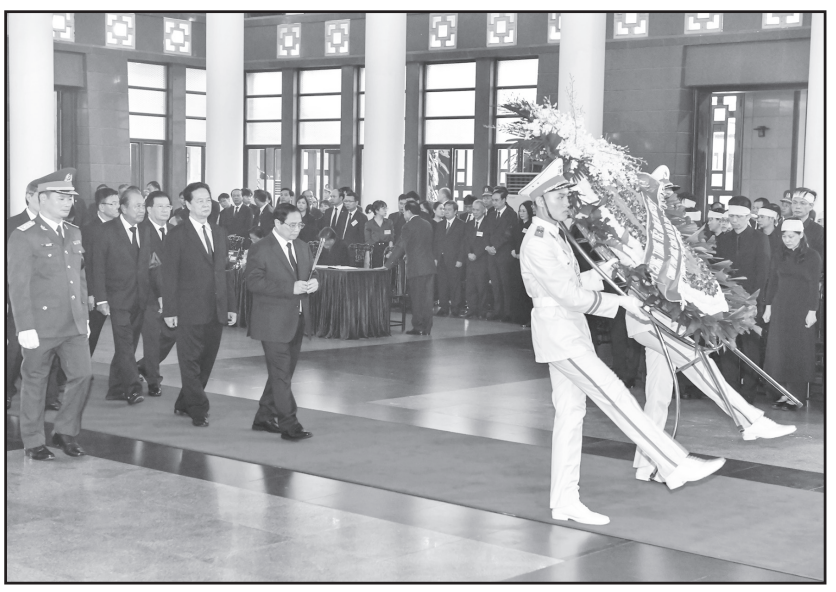
Linh cữu Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng quàn tại Nhà Tang lễ Quốc gia số 5 Trần Thánh Tông

Cử hành trọng thể Lễ Quốc tang Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng

Sáng 25.7, tại Nhà Tang lễ Quốc gia số 5 Trần Thánh Tông (Hà Nội), cùng thời gian này tại Hội trường Thống nhất (TP.HCM) và quê nhà xã Đông Hội, huyện Đông Anh, BCH Trung ương Đảng, Quốc hội, Chủ tịch nước, Chính phủ, Ủy ban TƯMTTQ Việt Nam và gia đình đã tổ chức trọng thể Lễ viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, theo nghi thức Quốc tang.

Đoàn BCH Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam do Ủy viên Bộ Chính trị, Chủ tịch nước Tô Lâm làm Trưởng đoàn, kính viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng

Đoàn Chính phủ do Ủy viên Bộ Chính trị, Thủ tướng Chính phủ Phạm Minh Chính làm Trưởng đoàn, kính viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng

Đoàn Ủy ban TƯMTTQ Việt Nam do Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Đảng, Chủ tịch Ủy ban TƯMTTQ Việt Nam Đỗ Văn Chiến làm Trưởng đoàn, kính viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng và động viên thân quyến

Phu nhân Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng cùng các con, cháu nội, ngoại vào viếng

Lễ viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng được cử hành trọng thể tại Hội trường Thống Nhất, TP.HCM

Trong niềm xúc động, tiếc thương sâu sắc, từ sáng sớm, các đoàn đại biểu Đảng, Nhà nước, Quốc hội, Chính phủ, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các Bộ, ban, ngành, cán bộ, chiến sĩ các lực lượng vũ trang cùng đông đảo tầng lớp nhân dân Thủ đô và nhiều tỉnh, thành phố trong cả nước đã tập trung tại khu vực Nhà Tang lễ Quốc gia số 5 Trần Thánh Tông (Hà Nội) dự Lễ viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, nhà lãnh đạo đã có nhiều công lao to lớn, đặc biệt xuất sắc đối với sự nghiệp cách mạng vẻ vang của Đảng và dân tộc.

Tại Nhà Tang lễ Quốc gia, Lễ viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng được cử hành trong không khí trang nghiêm, xúc động. Quàn tại vị trí trang trọng nhất, chính giữa đài lễ, linh cữu Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng phủ Quốc kỳ đỏ thắm. Trên lễ đài là Quốc kỳ viền dải băng đen, nổi bật dòng chữ "Vô cùng thương tiếc đồng chí Nguyễn Phú Trọng, Tổng Bí thư Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam" và di ảnh của Tổng Bí thư.

Trong nền nhạc trầm buồn *"Hồn tử sĩ"*, đúng 7 giờ, Lễ viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng được cử hành trọng thể. Với lòng tiếc thương vô hạn, Đoàn BCH Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam do Ủy viên Bộ Chính trị, Chủ tịch nước Cộng hòa XHCN Việt Nam Tô Lâm làm Trưởng đoàn vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng và chia buồn cùng gia đình. Vô cùng thương tiếc Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, Đoàn Chính phủ nước Cộng hòa XHCN Việt Nam do Ủy viên Bộ Chính trị, Thủ tướng Chính phủ Phạm Minh Chính làm Trưởng đoàn vào viếng và chia buồn cùng gia quyến. Vô cùng thương tiếc Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, Đoàn Chủ tịch nước Cộng hòa XHCN Việt Nam do Ủy viên Bộ Chính trị, Chủ tịch nước Tô Lâm làm Trưởng đoàn vào viếng và chia buồn cùng gia đình. Vô cùng thương tiếc Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, Đoàn Quốc hội nước Cộng hòa XHCN Việt Nam do Ủy viên Bộ Chính trị, Chủ tịch Quốc hội Trần Thanh Mẫn làm Trưởng đoàn vào viếng và chia buồn cùng gia quyến. Đoàn Ủy ban TƯMTTQ Việt Nam do Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Đảng, Chủ tịch Ủy ban TƯMTTQ Việt Nam Đỗ Văn Chiến làm Trưởng đoàn vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng và chia buồn cùng gia quyến.

Tới viếng và chia buồn cùng gia quyến Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng còn có nguyên Tổng Bí thư Nông Đức Mạnh; các nguyên Chủ tịch nước: Nguyễn Minh Triết, Trương Tấn Sang, Nguyễn Xuân Phúc, Võ Văn Thưởng; nguyên Thủ tướng Chính phủ Nguyễn Tấn Dũng; các nguyên Chủ tịch Quốc hội: Nguyễn Sinh Hùng, Nguyễn Thị Kim Ngân, Vương Đình Huệ cùng nhiều đồng chí lãnh đạo, nguyên lãnh đạo Đảng, Nhà nước. Các đồng chí lãnh đạo, nguyên lãnh đạo Đảng, Nhà nước, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã đi vòng quanh linh cữu, xúc động vĩnh biệt Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, nhà lãnh đạo đặc biệt xuất sắc, một tấm gương sáng ngời về học tập, làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, người đảng viên cộng sản kiên trung, có uy tín lớn của Đảng, Nhà nước và nhân dân ta, hiện thân đầy đủ phẩm chất, tài năng, bản lĩnh, trí tuệ của thế hệ lãnh đạo Việt Nam thời kỳ đổi mới.

Cũng trong sáng 25.7, nhiều đoàn đại biểu quốc tế, các Bộ, ban, ngành, các tỉnh, thành phố cả nước vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng và chia buồn cùng gia đình. Cùng thời điểm này, Lễ viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng được tổ chức trọng thể tại Hội trường Thống Nhất (TP.HCM) và tại xã Đông Hội, huyện Đông Anh, thành phố Hà Nội, quê hương của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. ■

Đoàn Chủ tịch nước Cộng hòa XHCN Việt Nam do Ủy viên Bộ Chính trị, Chủ tịch nước Tô Lâm làm Trưởng đoàn, kính viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng

Đoàn Quốc hội do Ủy viên Bộ Chính trị, Chủ tịch Quốc hội Trần Thanh Mẫn làm Trưởng đoàn, kính viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng

Đoàn Bộ VHTTDL do Thứ trưởng Tạ Quang Đông làm Trưởng đoàn, kính viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng

Người dân làng Lại Đà kính viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại quê nhà
Ảnh: XUÂN TRẦN

"Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, người con yêu quý của dân tộc Việt Nam"

Lãnh đạo, nguyên lãnh đạo Đảng, Nhà nước ghi sổ tang

Trong niềm xúc động, tiếc thương sâu sắc, từ sáng sớm, các đoàn đại biểu Đảng, Nhà nước, Quốc hội, Chính phủ, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các Bộ, ban, ngành, cán bộ, chiến sĩ các lực lượng vũ trang cùng đông đảo tầng lớp nhân dân Thủ đô và nhiều tỉnh, thành phố trong cả nước đã tập trung tại khu vực Nhà Tang lễ Quốc gia số 5 Trần Thánh Tông dự Lễ viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, nhà lãnh đạo đã có nhiều công lao to lớn, đặc biệt xuất sắc đối với sự nghiệp cách mạng vẻ vang của Đảng và dân tộc.

Với niềm tiếc thương vô hạn, Chủ tịch nước Tô Lâm ghi sổ tang: *"Vô cùng thương tiếc đồng chí Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, người con yêu quý của dân tộc Việt Nam, nhà lãnh đạo đặc biệt xuất sắc, người đảng viên cộng sản kiên trung, một tấm gương sáng ngời không ngừng học tập, làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, có uy tín lớn của Đảng, Nhà nước và nhân dân ta, người bạn lớn của nhân dân thế giới; người đã dành trọn cuộc đời, tận tâm, tận lực, tận hiến cho đất nước, cho Đảng, cho nhân dân; có nhiều công lao và cống hiến to lớn cho sự nghiệp cách mạng của Đảng và dân tộc, cho phong trào cộng sản quốc tế và duy trì hòa bình, ổn định, phát triển trong khu vực và trên thế giới.*

Kính cẩn nghiêng mình trước anh linh của đồng chí, chúng tôi nguyện học tập, noi gương đồng chí, hết lòng, hết sức phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân, đoàn kết, đồng lòng, nỗ lực phấn đấu thực hiện thành công mục tiêu xây dựng nước Việt Nam hòa bình, độc lập, thống nhất, dân chủ, giàu mạnh, văn minh, hạnh phúc mà đồng chí trọn đời ấp ủ, phấn đấu hy sinh. Tên tuổi, sự nghiệp, nhân cách và những cống hiến to lớn của đồng chí Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng in đậm trong lòng nhân dân, mãi mãi lưu danh trong lịch sử hào hùng của dân tộc Việt Nam văn hiến và anh hùng".■

Lễ truy điệu và Lễ an táng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng

Theo thông báo của Ban Lễ tang, hôm nay 26.7, tiếp tục Lễ viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng từ 7 giờ 00 phút đến 13 giờ 00 phút. Lễ truy điệu Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng được tổ chức lúc 13 giờ 00 cùng ngày tại Nhà Tang lễ Quốc gia số 5 Trần Thánh Tông, Hà Nội. Lễ an táng lúc 15 giờ 00 phút cùng ngày tại Nghĩa trang Mai Dịch, TP Hà Nội.

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng trong sâu thẳm lòng dân

● NGỌC TRUNG

Trong niềm tiếc thương vô hạn, người dân từ khắp nơi không quản ngại đường sá xa xôi để có mặt sớm nhất tại Nhà Tang lễ Quốc gia số 5 Trần Thánh Tông, Hà Nội để tiễn đưa Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, người "in đậm trong lòng nhân dân, mãi mãi lưu danh trong lịch sử hào hùng của dân tộc Việt Nam văn hiến và anh hùng".

Chiều tối 25.7, những người dân đầu tiên vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Nhà Tang lễ Quốc gia — Ảnh: TR.HUẤN

Bốn giờ sáng 25.7, Hà Nội lắc rắc mưa và có cái lạnh se sắt khác thường sau những ngày mưa tầm tã, nhóm phóng viên *Văn Hóa* đã có mặt bên ngoài Nhà Tang lễ Quốc gia. Dẫu chẳng bất ngờ nhưng không khỏi ngạc nhiên khi giờ ấy lực lượng đảm bảo an ninh, an toàn Lễ Quốc tang đã áo mũ chỉnh tề đứng chốt tại các điểm chung quanh số 5 Trần Thánh Tông. Trên nét mặt nghiêm trang của các anh, ai ai cũng đượm buồn.

Dù đường có xa xôi, vẫn tìm cách ra viếng bác bằng được

"Chúng tôi lập chốt từ lúc 3h30", anh Hiếu, Cảnh sát cơ động vội vã trả lời mà chẳng kịp giới thiệu tên đơn vị rồi tiếp tục làm nhiệm vụ. "Đau buồn lắm, tiếc thương lắm, nên càng phải cố gắng hoàn thành nhiệm vụ tốt nhất", anh ngậm ngùi.

Hôm qua 25.7, Đảng và Nhà nước cử hành trọng thể Lễ Quốc tang Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Hỗ trợ các lực lượng công an, cảnh sát là gần 4.000 thanh niên tình nguyện tham gia phân làn, phân luồng, bảo đảm an ninh trật tự, hướng dẫn các đoàn và nhân dân gửi phương tiện khi đến viếng Tổng Bí thư. Anh Đức Anh, đoàn viên đoàn thanh niên phường Bạch Đằng, xúc động tới nỗi không nói nên lời. Trong giọng ứa nghẹn của Đức Anh, chúng tôi chỉ kịp nghe câu: "Cầu mong trời không còn mưa để người dân đến tiễn bác Trọng đỡ vất vả".

Cách đó không xa, đội dân quân tự vệ hàng ngũ ngay ngắn để tham gia đảm bảo an ninh trật tự. Ông Phạm Tiến Quang, Phó Chỉ huy Quân sự phường Bạch Đằng cho biết: "Chúng tôi đã tổ chức đứng chốt từ nhiều hôm. Hôm nay là ngày quan trọng nhất nên càng phải chỉnh tề, nghiêm trang. Hôm nay sẽ rất nhiều đoàn và người dân đến viếng, chúng tôi phải tập trung cao độ". Không chỉ lực lượng đảm bảo an ninh, an toàn, những cô lao công đảm bảo vệ sinh môi trường cũng tất bật, tỉ mẩn hơn mọi ngày. Từng chiếc lá rơi trên đường đều quét dọn sạch sẽ. Vốn chẳng giỏi ăn nói, chị lao công Nguyễn Thị Thúy cho biết đã làm công việc này gần 10 năm qua, nhưng hôm nay cảm giác thiêng liêng lạ thường. Như anh Hiếu, anh Quang hay Đức Anh, chị chỉ mong góp chút công sức bé nhỏ cho Lễ Quốc tang của Tổng Bí thư diễn ra trọn vẹn.

Càng về chiều tối, dòng người vẫn ken đặc về Nhà Tang lễ Quốc gia để được viếng Tổng Bí thư — Ảnh: TR.HUẤN

Cựu thanh niên xung phong Trần Thị Huệ chào tiễn biệt Tổng Bí thư — Ảnh: N.TRUNG

Năm giờ sáng, tiếng chổi xào xạc của một cụ bà bên vỉa hè đường Trần Khánh Dư thu hút sự chú ý của chúng tôi. Bà Lê Thị Hiền (Lương Yên) đang lúi húi quét nốt những quả bàng vừa rụng sát lề đường. "Nhỡ ai đến viếng bác Tổng Bí thư lại giẫm phải", bà nói. Chưa kịp nói tiếp câu thứ hai, bà Hiền bật khóc nức nở. "Biết rằng sinh lão bệnh tử là điều không tránh khỏi nhưng cứ nhắc đến bác Trọng là không hiểu sao tôi lại không kìm được nước mắt. Bác là vị lãnh đạo tài đức vẹn toàn, người luôn đặt lợi ích của nhân dân, của đất nước lên trên hết. Bác đi, tôi đau xót lắm! Chỉ biết góp chút công sức nhỏ bé bằng cách dậy sớm quét dọn đường sá cho mọi người đi lại trong những ngày Quốc tang".

Chỉ mới tờ mờ sáng chưa rõ mặt người, những đoàn người đã lần lượt tìm đến xung quanh Nhà Tang lễ Quốc gia. Đủ mọi lứa tuổi, từ cụ cao niên đến em nhỏ, những giọt nước mắt chẳng thể kìm nén được, cứ thế lăn dài. "Bà cháu tôi đi xe máy lên Hà Nội tối qua. Trời mưa to lắm", bà Phạm Thị Hương (Đông Kết, Khoái Châu, Hưng Yên), đi cùng cháu nội Tùng Lâm (7 tuổi), nói trong sự ngỡ ngàng của chúng tôi. "Tôi giấu con để đi vì già rồi, sợ có mệnh hệ gì. Hôm nay tôi ở đây viếng, mai về Mai Dịch để tiễn bác. Dù biết bác Trọng đã ra đi, nhưng trong nỗi đau của dân tộc, tôi hy vọng thế hệ con cháu mai sau sẽ học tập tấm gương đạo đức của bác Tổng Bí thư để tiếp tục xây dựng non sông Việt Nam tươi đẹp". Trong ánh mắt trong trẻo của Tùng Lâm, chúng tôi nhận thấy một phần thấu hiểu giá trị trường tồn của ngày hôm nay.

Bảy giờ sáng, trời hửng nắng, đoàn người mỗi ngày một đông với hy vọng được vào viếng Tổng Bí thư. Bà Nguyễn Thị Minh (An Lão, Hải Phòng) thuê xe đi từ nhà lúc ba giờ sáng. Ông Nguyễn Đình Thi (Lập Thạch, Vĩnh Phúc) đi xe ghép từ lúc bốn giờ. Vợ chồng anh Nguyễn Văn Thưởng, chị Nguyễn Thị Dung (Nghĩa Đàn, Nghệ An), lên tàu hỏa lúc nửa đêm. Tương tự, cô Trần Thị Huệ (Hà Tĩnh), cựu thanh niên xung phong, bắt xe từ tối qua, sáng nay vừa xuống bến đã nhờ người chở đến Nhà Tang lễ. Gặp chúng tôi, cô đứng nghiêm chào kiểu nhà binh để tưởng niệm Tổng Bí thư khiến ai ai cũng xúc động. "Bác Trọng lo cho dân, yêu quý dân, vì vậy, dù đường có xa xôi, tôi vẫn tìm cách ra viếng bác bằng được", cô Huệ nói trong nước mắt.

"Dân sẽ mãi biết ơn ông, vọng thờ ông ở nơi sâu thẳm trái tim"

Từ khắp mọi miền, dòng người cứ thế đổ về. Lòng dân hướng về anh linh Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng toát lên đầy mộc mạc. Không còn sự xa lạ giữa những người chưa từng quen. Họ

hỏi han sức khỏe, chia nhau món quà sáng và tiếc nuối cho những ai vội vã quên cầm theo giấy tờ.

Ông Nguyễn Đình Thi, cựu chiến binh trung đoàn 274, sư đoàn 377 quả quyết: "Tổng Bí thư là người giản dị, liêm khiết, tận tụy với dân, quan tâm đến dân. Tổng Bí thư mất đi khiến tôi vô cùng xúc động và đau xót. Hôm nay vội đi quên cầm theo Căn cước nhưng tôi vẫn ở lại đến ngày mai, khi nào tiễn đưa bác Trọng về tới nghĩa trang Mai Dịch mới quay về". Cũng quên cầm theo giấy tờ, ông Vũ Văn Chu (Quế Võ, Bắc Ninh) vội vã gọi xe taxi trở về quê nhà rồi trở lại Hà Nội. Người dân đến đây đều chung một niềm tiếc thương vô hạn trước sự ra đi của người con ưu tú của dân tộc, Nhà lãnh đạo đặc biệt xuất sắc của Đảng và Nhà nước. Cô Lê Thị Tuyết (Thanh Xuân) thì chia sẻ: "Tôi đến tưởng nhớ bác. Khi nghe tin bác mất tôi chỉ biết khóc thôi. Không được vào viếng cũng được, tôi và mọi người đứng ngoài này cũng mãn nguyện lắm rồi".

Cảm động trước tình cảm người dân dành cho Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, lực lượng an ninh sắp xếp cho một nhóm nhỏ người dân có mặt từ sáng sớm được vào viếng, cho dù lịch tiếp các đoàn quốc tế và cơ quan, ban, ngành kín đến tận 18h00 cùng ngày. Trong đoàn người được vào viếng Tổng Bí thư ấy, có một du khách nước ngoài. Ông là Stephan, người Đức, đang cùng vợ (bà Hạnh) về thăm Việt Nam. Vốn rất kính trọng tài năng và đức độ của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, ông Stephan vội vã sắp xếp lịch trình để có thể vào viếng Tổng Bí thư. Nhưng tiếc rằng du khách người Đức này lại quên cầm theo hộ chiếu. Ông và vợ hộc tốc chạy về khách sạn lấy giấy tờ nhưng không kịp theo đoàn. "Thật đáng tiếc vì không thể vào viếng Tổng Bí thư, chiều nay tôi lại phải bay về Đức. Tôi rất kính phục ông Nguyễn Phú Trọng. Dưới sự lãnh đạo của ông, vị thế và uy tín của đất nước Việt Nam trên trường quốc tế ngày càng vững mạnh", ông Stephan tâm sự.

Một số người khác đến muộn và không được vào viếng nên chọn cách khác là sang Đông Hội, Đông Anh, quê hương của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Đoàn của chị Lê Thị Nga (Đại Từ, Thái Nguyên) là một trong số đó. Vẻ chất phác, thật thà của chị khiến chúng tôi không khỏi thắc mắc vì sao chị sẵn sàng bỏ công, bỏ việc để lặn lội xuống Hà Nội viếng Tổng Bí thư như thế. "Tổng Bí thư là người gần dân, hiểu dân, thương dân và vì thế, khi ông mất đi, dân sẽ mãi biết ơn ông, đồng thời vọng thờ ông ở nơi sâu thẳm trái tim".

Trời về chiều, sau cơn mưa bất chợt, bầu trời Hà Nội trở nên quang đãng, dòng người mỗi lúc một dài hơn. Trên các ngả đường hướng về Nhà Tang lễ Quốc gia, cả ngàn người xếp hàng ngay ngắn, bước chân chậm rãi, tuân thủ hướng dẫn của lực lượng an ninh. Từ sau 17h30, nhân dân bắt đầu vào viếng Tổng Bí thư. Nước mắt cứ vậy tuôn trào. Dòng người chậm rãi chờ đợi vào viếng ấy là minh chứng cho một nhân cách lớn đã đi vào lòng dân tộc. ■

Đông đảo người dân xếp hàng vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Nhà văn hóa thôn Lại Đà

"Chúng tôi cảm phục sự cống hiến to lớn của bác Trọng với dân, với nước"

● **Bài, ảnh: HUY AN**

Từ tờ mờ sáng 25.7, tại quê nhà thôn Lại Đà (Đông Anh, Hà Nội) đã có nhiều đoàn người đến chờ vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Trong dòng người ấy, những gương mặt trẻ, già đều thể hiện niềm tiếc thương trước sự ra đi của người lãnh đạo lỗi lạc, liêm chính, chí công, vô tư. Họ đến với sự thành kính tưởng nhớ người lãnh đạo một đời cống hiến hết mình cho nước, đặc biệt là dành trọn tấm lòng chăm lo cho người dân.

Từ đầu thôn cho đến Nhà văn hóa thôn Lại Đà, dòng người lặng lẽ nối nhau xếp hàng trật tự vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Trên khóe mắt nhiều người là những giọt nước mắt tiếc thương, nhiều người không giấu được cảm xúc khóc òa lên khi tiễn biệt người con kiệt xuất của quê hương Đông Hội, Đông Anh. Cũng trong dòng người ấy, rất nhiều người đến từ những địa phương khác lặn lội tới viếng, bởi họ cảm phục tấm lòng của Tổng Bí thư với người dân, với đất nước. Hình ảnh một vị Tổng Bí thư sống cuộc đời thanh bạch, giản dị, gần gũi, đã để lại ấn tượng tốt đẹp trong họ.

Hòa mình trong dòng người vào viếng, bà Nguyễn Thị Xiêm, thôn Dương Nội, xã Mai Lâm, Đông Anh, năm nay 91 tuổi xúc động cho biết, mẹ bà là người ở thôn Hội Phụ, xã Đông Hội, huyện Đông Anh. Mẹ bà lấy chồng rồi về sống ở xã Mai Lâm. Bà Xiêm cũng sống ở Mai Lâm nhưng cũng thường xuyên về quê ngoại ở xã Đông Hội. Mỗi lần về là bà được nghe những câu chuyện, chứng kiến sự giản dị, tấm gương về sự liêm chính của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Sáng sớm nay, bà được con đưa lên đây rồi xếp hàng chờ vào viếng. "Cả đêm không ngủ được, mong trời mau sáng để được vào viếng. Tôi thương ông ấy lắm, một người cả đời lo việc nước không một phút nghỉ ngơi. Sống thanh bạch và để lại tấm gương về cách làm người cho các thế hệ mai sau", tuổi đã cao nhưng còn rất minh mẫn, bà Xiêm vừa nói vừa rơm rớm nước mắt. Trong khi đó, nhiều người vào viếng là những người bạn học từ thuở thiếu thời của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng như các ông Vương Khắc Côn (thôn Lại Đà, Đông Hội), Ngô Bá Dục (Lại Đà, Đông Hội), Tạ Sinh Kế (Hội Phụ, Đông Hội), Vương Khắc Duy…

Ông Vương Khắc Duy, người bạn học cùng Tổng Bí thư khóc nghẹn trong lễ viếng

Có người ngồi xe lăn, có người đi phải có người dìu, có người vừa đi vừa khóc òa lên. Những người bạn tiếc thương cho sự ra đi của người bạn. Với họ, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng dù trọng trách cao, chức vụ lớn, nhưng những khi gặp gỡ những người bạn thời niên thiếu vẫn thân mật, khiêm nhường, gần gũi, không hề có khoảng cách. Ấn tượng với những người bạn học thời niên thiếu của Tổng Bí thư vẫn là những lúc củ khoai chia nửa, những lúc cùng bơi sông, thời mặc áo nâu, áo vá, chân đất đi học… Ông Ngô Bá Dục, người cùng thôn Lại Đà, bạn cùng học từ lớp 1 đến lớp 10 với Tổng Bí thư nói trong nước mắt: "Thương ông ấy lắm. Chúng tôi còn có phút nghỉ ngơi, nhưng ông ấy làm việc nước, việc dân cho đến khi trút hơi thở cuối cùng. Cả một đời ông ấy cống hiến cho dân tộc, chúng tôi kính trọng và nể phục Tổng Bí thư, người bạn của chúng tôi". Ông Vương Khắc Duy, 85 tuổi, là lớp trưởng lớp cấp 1 cùng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Ông khóc nghẹn khi đến viếng người bạn học, Tổng Bí thư hết mực vì dân. "Tôi nghe đài, biết thông tin ông ấy từ trần, tôi đã khóc. Những kỷ niệm thuở ấu thơ ùa về. Nhưng, chúng tôi kính nể, kính trọng ông ấy, bởi đó là người lo cho nước, cho dân. Tổng Bí thư một đời sống chân thành, giản dị và không một chút riêng tư cho bản thân mình", bác Duy xúc động nói.

Những người bạn già đó gặp nhau trong lễ viếng, cùng ôn lại những kỷ niệm từ lúc còn nhỏ cho đến khi tuổi đã xế tà. Trong những câu chuyện ấy, vị Tổng Bí thư luôn là người hết sức gần gũi với dân. Vì sự kính trọng, nể phục tấm gương mẫu mực, lối lạc của Tổng Bí thư mà cựu chiến binh Phạm Tuấn Thanh (72 tuổi, huyện Hoài Đức, Hà Nội) đã tìm đến thôn Lại Đà từ sáng ngày 24.7. Ông Thanh cho biết, đăng ký với xã Đông Hội để được viếng từ sáng 24.7. Sáng 25.7, ông đi cùng Hội Cựu chiến binh xã Đông Hội vào viếng vị Tổng Bí thư, người mà ông hết sức kính trọng. Theo ông Thanh, Tổng Bí thư là người vì nước, vì dân. Những việc làm của Tổng Bí thư là nhằm đưa đất nước hùng cường, thịnh vượng, người dân được ấm no hạnh phúc. "Chăm lo cho người dân luôn được vị Tổng Bí thư ưu tiên đặt lên hàng đầu. Chúng tôi là người dân, là cựu chiến binh, là người cao tuổi, chúng tôi thấy rõ những điều đó. Vì thế, hôm nay tôi đến đây để kính viếng người mà tôi vô cùng ngưỡng mộ, kính trọng", ông Thanh nói.

Là người ở tỉnh khác, trong dòng người vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, bà Nguyễn Thị Bài, 80 tuổi (Tiên Du, Bắc Ninh) tay chống gậy, bước đi tập tễnh, mắt rưng rưng lệ. Sợ đường đông, bà Bài đến thôn Lại Đà từ chiều hôm trước. Bà Bài cho biết, có con rể là người thôn Lại Đà. Trong một lần hội làng, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng cũng có mặt trong dịp này. Được Tổng Bí thư ân cần hỏi thăm, bà Bài xúc động và nhớ mãi về người lãnh đạo gần gũi, chân tình khi gặp gỡ. "Bác ấy hỏi tôi: Bà ở Bắc Ninh cũng sang đây xem hội à, rồi bắt tay và hỏi chuyện tôi. Tôi cảm phục sự cống hiến của bác với dân, với đất nước", vừa tự hào, xúc động, bà Bài vừa nói. Trong dòng người đến viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, những người khi được hỏi đều bày tỏ tiếc thương vô hạn trước sự ra đi của một người dành cả cuộc đời phụng sự dân tộc, cống hiến, làm việc cho đến hơi thở cuối cùng. Với họ, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng luôn là người vì dân. Chính vì vậy, họ ngưỡng mộ, yêu mến và kính trọng người lãnh đạo kiệt xuất, sống giản dị và hết mình vì sự phát triển của đất nước, vì hạnh phúc ấm no của người dân. ■

Để đáp ứng thông tin thời sự, trang mục số này có sự thay đổi. Mong bạn đọc thông cảm.

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng sẽ sống mãi trong lòng dân

● **Bài, ảnh: HOÀNG HẢI - LÊ HOÀN**

Có mặt tại Hội trường Thống Nhất (TP.HCM) từ rất sớm để vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, bác Phan Đình Mến (72 tuổi) đến từ CLB Truyền thống Kháng chiến quận Tân Bình (TP.HCM) xúc động: "Tôi nghĩ hôm nay là ngày đặc biệt, là ngày buồn của đất nước".

Về chiều 25.7, dòng người xếp hàng càng dài vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Hội trường Thống Nhất

Bác Mến nói tiếp: "Thật xúc động khi được đến viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, người cả cuộc đời vì nước thương dân. Từ trước tới giờ, tôi chưa có vinh dự được gặp bác Trọng ngoài đời nhưng qua truyền hình, báo chí, tôi cảm nhận Tổng Bí thư là người rất giản dị, gần gũi với dân. Thời gian qua, bác Trọng đã lãnh đạo Đảng và Nhà nước tích cực chống tham nhũng, tiêu cực. Sự ra đi của bác Trọng là mất mát rất lớn cho Đảng, Nhà nước và nhân dân".

"Công ơn ấy sẽ được người dân mãi mãi ghi nhớ"

Vinh dự và xúc động cũng là những gì mà ông Đào Đức Liên (77 tuổi), cựu tù đảo Phú Quốc cùng hơn 40 người bạn, đồng chí trong đoàn của mình đến lễ viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Hội trường Thống Nhất.

"Những gì mà đồng chí Tổng Bí thư làm được cho đất nước trong suốt thời gian qua là quá lớn, không thể cân, đong, đo, đếm được. Những cống hiến của đồng chí Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã mang lại những điều tốt đẹp cho đất nước và sẽ mãi còn giá trị đến mai sau. Công ơn ấy sẽ được người dân mãi mãi ghi nhớ", ông Liên bày tỏ. Để được đến viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, đầu sư Vệ Tính (73 tuổi, đạo Cao Đài) đã đón chuyến xe đêm từ Kiên Giang lên TP.HCM cho kịp có mặt tại Hội trường Thống Nhất lúc sáng sớm. Đầu sư Vệ Tính cho biết: "Tôi cho rằng sự ra đi của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là mất mát rất lớn của Đảng, Nhà nước và nhân dân. Dưới góc độ tôn giáo, tôi nhận thấy Tổng Bí thư là nhà lãnh đạo mẫu mực, kiên trung, hết lòng vì nước vì dân. Những cống hiến, thành tích, ảnh hưởng mà Tổng Bí thư để lại rất thiết thực với nhân dân, trong đó có tôn giáo chúng tôi. Hôm nay lên TP.HCM đến viếng Tổng Bí thư, đoàn chúng tôi vô cùng xúc động, nghẹn ngào và đã thoả mong ước bày tỏ sự kính trọng của chúng tôi với Tổng Bí thư".

"Tuy chỉ thấy qua hình ảnh trên ti vi, báo chí, nhưng nhìn một đồng chí lãnh đạo cao nhất của Đảng, từ cái ăn, cái mặc đến chiếc xe công vụ của một Tổng Bí thư mà bình dị như thế cũng đủ thấy ở bác Trọng có một phẩm chất đạo đức cách mạng sáng ngời, tôi nghĩ thời này hiếm ai giữ được mình như bác.

Những người đảng viên, cựu tù chính trị như chúng tôi nhìn thấy ở bác Trọng là một tấm gương sáng để học theo cả về phẩm chất đạo đức và tinh thần phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân.

(Bà TRẦN THỊ CÚC, cựu tù chính trị Côn Đảo)

Vinh dự là một trong số ít học sinh đại diện cho 1,2 triệu học sinh, thiếu nhi TP.HCM đến Hội trường Thống Nhất kính viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, em Đặng Bảo Khang, học sinh lớp 9A4 Trường THCS Hồng Bàng (quận 5, TP.HCM) bày tỏ: "Hôm nay được đại diện cho các bạn học sinh của trường và thành phố đến viếng lễ tang của bác Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, cảm xúc của em rất buồn và vô cùng biết ơn những gì mà bác đã cống hiến cho Đảng và Nhà nước. Bác Tổng Bí thư bên ngoài là người giản dị, gần gũi nhưng lại là nhà lãnh đạo tài ba. Bác là tấm gương sáng cho tất cả thế hệ người dân Việt Nam, trong đó có học sinh, thiếu nhi chúng em. Đại diện cho các bạn học sinh, thiếu nhi TP.HCM, chúng em xin hứa sẽ cố gắng học tập, noi theo tấm gương của bác Tổng Bí thư để sau này trở thành những người công dân tốt, có ích cho xã hội". Cũng là đại diện cho thế hệ trẻ thành phố mang tên Bác Hồ kính yêu, đến lễ tang từ rất sớm để viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, đoàn viên Tăng Nguyên Phương Anh, Đoàn Thanh niên Học viện Cán bộ TP.HCM bộc bạch: "Cũng giống như tất cả mọi người có mặt tại Hội trường Thống Nhất, tôi rất xúc động khi được viếng bác Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Trong cảm nhận của một đoàn viên thanh niên, bác Tổng Bí thư là nhà lãnh đạo hết lòng vì nước vì dân, suốt cuộc đời bác đã cống hiến hết mình cho sự phát triển của đất nước. Bác Tổng Bí thư dù đã ra đi nhưng bác sẽ vẫn sống mãi trong lòng người dân Việt Nam nói chung và đoàn viên thanh niên chúng tôi nói riêng".

Thức nguyên đêm, mong cho trời mau sáng để được vào viếng bác

Cũng đến Hội trường Thống Nhất từ rất sớm, nghệ nhân Nguyễn Phú Huỳnh (huyện Hóc Môn) khiến mọi người xung quanh xúc động khi cầm trên tay bức tranh chân dung Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng được chạm khắc bằng gỗ. Nghệ nhân cho biết mình thực hiện bức tranh này đã được 8 tháng, đó là thành quả của sự kính trọng, yêu mến mà anh dành cho Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. "Đối với tôi, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng ra đi giống như tôi bị mất đi một người thân trong gia đình. Hôm nay tôi đến đây và mang theo bức tranh này để bày tỏ sự kính trọng với bác. Tôi sẽ treo bức tranh này ở nhà và nói cho con cháu biết rằng, đất nước chúng ta có một lãnh tụ tài ba, hết lòng vì dân vì nước", anh Huỳnh tâm sự.

Nghệ nhân Nguyễn Phú Huỳnh mang theo bức chân dung Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng vào viếng

Thức cả đêm, trông trời mau tới sáng để được vào Hội trường Thống Nhất viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, bà Phạm Thị Lâm (quê Quảng Ngãi) sinh sống tại TP.HCM cho biết, "công việc của tôi là bán trái cây ở chợ Bến Thành nên không có cơ hội gặp trực tiếp bác Trọng lúc còn

sống. Thế nhưng thông qua báo, đài tôi cảm nhận được bác là một con người vô cùng giản dị, khiêm nhường và có nghị lực phi thường; một nhà lãnh đạo không màng đến sức khỏe của bản thân, làm việc vì nước vì dân đến hơi thở cuối cùng. Vì thế tôi rất cảm phục, hâm mộ và dành tình cảm đặc biệt đối với bác Trọng về những việc mà bác đã làm cho dân cho nước. Nhìn hình ảnh bác Trọng tiếp xúc gần gũi với bà con nhân dân khiến tôi cảm nhận bác như người thân của mọi người, mọi nhà và với cả bản thân tôi. Do đó tôi thức nguyên cả đêm, mong cho trời mau sáng để được vào viếng bác".

Là một cựu tù chính trị Côn Đảo, bà Trần Kim Cúc (77 tuổi, TP.HCM) càng cảm nhận sâu sắc hơn ở Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là một người cộng sản chân chính, tận tụy phục vụ nhân dân, hy sinh vì lý tưởng của Đảng. "Những người từng tham gia kháng chiến và trải qua gian khổ bị tù đày như chúng tôi rất ủng hộ tinh thần đấu tranh chống tham nhũng trong Đảng của bác Trọng để đưa những người tham ô ra khỏi hàng ngũ của Đảng. Tất cả những người yêu Đảng, yêu nước rất quý mến và ủng hộ tinh thần của bác Trọng. Chúng tôi cũng luôn luôn theo dõi và thấy ấm lòng khi đất nước có người lãnh đạo như bác Trọng. Trước khi ra đi, bác Trọng đã dẹp được những thói hư, tật xấu trong Đảng, làm cho nội bộ Đảng ta trong sạch, tạo cho chúng tôi có niềm tin sâu sắc hơn vào Đảng, vào lý tưởng của những người cộng sản đã chiến đấu và hy sinh. Dẫu tiếc thương về sự ra đi của bác Trọng, nhưng tôi vẫn tin rằng với những gì bác Trọng đã làm, đã chỉ dạy sẽ mãi là bài học vô giá cho các thế hệ nối tiếp noi theo tấm gương Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, một tấm gương tiêu biểu trong học tập, rèn luyện theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Bác Hồ kính yêu", bà Cúc bày tỏ trong niềm tiếc thương vô hạn.

"Tuy chỉ thấy qua hình ảnh trên ti vi, báo chí, nhưng nhìn một đồng chí lãnh đạo cao nhất của Đảng, từ cái ăn, cái mặc đến chiếc xe công vụ của một Tổng Bí thư mà bình dị như thế cũng đủ thấy ở bác Trọng có một phẩm chất đạo đức cách mạng sáng ngời, tôi nghĩ thời này hiếm ai giữ được mình như bác. Những người đảng viên, cựu tù chính trị như chúng tôi nhìn thấy ở bác Trọng là một tấm gương sáng để học theo cả về phẩm chất đạo đức và tinh thần phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân. Chính phong cách gần gũi của bác đã để lại tình cảm thiêng liêng trong mỗi chúng ta. Sự ra đi của bác Trọng khiến tôi cảm nhận như mình vừa mất đi một người thân đáng kính và mẫu mực trong gia đình, dẫu chưa một lần được trực tiếp gặp bác Trọng. Tôi nghĩ rằng, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng sẽ sống mãi trong lòng người dân.", bà Cúc bày tỏ thêm. ■

Những trái tim hướng về hương linh Tổng Bí thư

● QUỲNH HOA - ĐÌNH TOÁN

Cụ bà 77 tuổi bắt xe từ Hà Nam đến viếng

Trong buổi sáng ngày 25.7, trong dòng người chờ viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, chiếc xe ôm công nghệ từ từ đỗ lại, một cụ bà dáng người thấp nhỏ, lập cập "bò" xuống xe. Thấy vậy, những người xung quanh liền đỡ bà xuống xe và dìu bà vào bờ rào một cơ quan gần đó. Trong câu chuyện của mình, bà vẫn tỏ ra minh mẫn, rành mạch cho biết mình tên là Tạ Thị Lê, sinh năm 1947, quê ở huyện Kim Bảng (Hà Nam).

Mặc dù cao tuổi và ở xa nhưng bà thương nhớ Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng nên một mình bắt xe khách lên Hà Nội. "Sáng sớm nay, ở đầu làng có xe ô tô đi Hà Nội nên tôi một mình bắt xe. Con cháu biết và chuẩn bị đồ ăn cho tôi. Tôi không muốn cho con cháu đi cùng vì chúng còn bận công việc, sẽ nôn nóng, giục tôi về. Nên một mình tôi thì chờ đến khi nào viếng bác xong thì về", bà tâm sự. Động lực thôi thúc bà từ xa đến viếng Tổng Bí thư vì tâm niệm rằng, ông là người làm cho đất nước giàu mạnh, dân được cơm no áo ấm, con cái được học hành không như thế hệ chúng tôi. Vì thế khi Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng mất, bà muốn thắp một nén hương tới hương linh của bác.

(Bà TẠ THỊ LÊ, Hà Nam)

Cầu nguyện để Tổng Bí thư thanh thản về cõi Phật

Bắt xe từ Thanh Hóa ra Hà Nội lúc tới là 9h30, bà Hà Thị Tuyết đã có mặt tại khu vực Nhà Tang lễ Quốc gia để chờ tới lượt vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Bà Tuyết chia sẻ, việc chờ đợi được viếng Tổng Bí thư cho dù có lâu đến mấy bà cũng chờ, chờ cho đến khi linh cữu Tổng Bí thư được đưa đi an táng bà mới trở về nhà. Xúc động nói về Tổng Bí thư, bà Tuyết rưng rưng: "Bác Nguyễn Phú Trọng đúng là học trò xuất sắc của Bác Hồ, chỉ mong muốn người dân ấm no hạnh phúc. Khi ti vi báo tin bác mất, tôi lặng người, trái tim nhói lại, tôi vẫn không thể tin được. Tôi mở trang tin báo chí, trang tin facebook để theo dõi nhân dân ca ngợi bác, tôi lại chảy nước mắt, cầu nguyện để bác thanh thản về cõi Phật".

(Bà HÀ THỊ TUYẾT, Thanh Hóa)

Tôi gửi một nén nhang vái vọng hương linh của "Cụ"

Ông Bùi Văn Thắng (sinh năm 1960, Hạ Long, Quảng Ninh) cũng sắp xếp công việc từ hôm trước để 10h sáng có mặt tại Hà Nội. Ông Thắng cho hay, có con gái ở Hà Nội, nhiều lần gọi điện mời lên chơi nhưng ông từ chối. Tuy nhiên, khi biết thời gian tổ chức Lễ Quốc tang Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, ông phải đi ngay. "Tôi cũng là người cầm súng bảo vệ biên giới Tổ quốc, chỉ mấy tháng mà cực khổ lắm, bao nhiêu chiến sĩ đã nằm xuống nên rất trân trọng giá trị quý báu của nền độc lập, tự do của dân tộc. Sau đó là thời kỳ phát triển kinh tế, xây dựng đất nước, nhưng nhiều người đi lệch hướng và Tổng Bí thư là "người đốt lò" vĩ đại điều chỉnh lại sự lệch lạc ấy.

Gọi Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là "Cụ", ông Thắng cho hay: "Tôi học tập ở Cụ nếp sống giản dị, cần cù, không vụ lợi, luôn luôn nghĩ cho người khác. Cụ nói là làm, làm quyết liệt trong công cuộc chống tham nhũng vì đất nước, vì nhân dân. Theo dõi thời sự, tôi thấy Cụ mặc chiếc áo từ thời còn là Bí thư Thành ủy Hà Nội, vậy mà trải qua bao nhiêu năm đến bây giờ vẫn mặc. Qua báo chí, tôi thấy ảnh Cụ ngồi gói bánh chưng cùng gia đình và con cháu, rồi "Cụ" viết cuốn sách "Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc". Dù công việc luôn bận rộn, nhưng Cụ vẫn dành thời gian tự tay gói bánh chưng nhằm giáo dục văn hóa Tết truyền thống của dân tộc cho con cháu, lưu truyền cho mai sau. Tôi gửi một nén nhang vái vọng hương linh của "Cụ", tôi đã thỏa lòng".

(Ông BÙI VĂN THẮNG, Quảng Ninh)

Em rất tự hào khi được học tại trường ĐH mà xưa kia bác Tổng Bí thư đã học

Trần Hải Nam (sinh năm 2005, du học sinh tại Nga) là một trong những người trẻ tuổi xếp hàng chờ vào viếng Tổng Bí thư từ rất sớm. Nam cho biết mình vừa về Việt Nam từ đầu tháng 7, và nghe tin Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng qua đời cảm thấy rất hụt hẫng. Nhiều năm trước, trong chuyến thăm và làm việc tại Nga, Tổng Bí thư đã đến gặp gỡ và trò chuyện cùng thanh niên, sinh viên tại đây. Mặc dù không được tham dự buổi gặp gỡ đó nhưng Nam cũng thấy rất tự hào. Em rất nhớ những lời mà bác Tổng Bí thư căn dặn thanh

niên, sinh viên Việt Nam, đặc biệt là trong Đại hội Đoàn lần gần nhất. Đó cũng là kim chỉ nam cho du học sinh chúng em thực hiện vừa là học tập vừa sinh hoạt cũng như vững tin vào chính sách của Đảng và Nhà nước. Đó là động lực để du học sinh phấn đấu học tập và quay trở về quê hương phục vụ cho đất nước, cho nhân dân.

(Sinh viên TRẦN HẢI NAM)

Nói bao nhiêu cho đủ về sự mất mát này đây

Có mặt tại ngã tư Lê Thánh Tông - Trần Hưng Đạo, gần khu vực Nhà Tang lễ Quốc gia từ 6h sáng, bà Nguyễn Thị Thuyết (quận Bắc Từ Liêm, Hà Nội) đứng chờ để được vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Từ ngày nghe tin Tổng Bí thư từ trần, trong người phụ nữ đã

ngoài 60 là sự tiếc thương một nhân cách lớn mang tầm thời đại. Bà cho biết: "Nói bao nhiêu cho đủ về sự mất mát này đây". Nhắc đến Tổng Bí thư, bà Nguyễn Thị Thuyết trực trào nước mắt: "Nghe tin bác mất, tôi cảm giác như mất người thân trong gia đình, thương bác lắm. Những ngày này, tôi chỉ mong được vào viếng để tỏ lòng biết ơn Tổng Bí thư đã luôn hết lòng vì dân, vì nước. Dù phải chờ đến tối, tôi cũng sẽ chờ. Khi Tổng Bí thư còn, tôi chưa một lần được gặp bác. Khi bác mất, tôi tha thiết được gặp bác lần cuối".

(Bà NGUYỄN THỊ THUYẾT, Hà Nội)

Gần dân, trọng dân, hiểu dân

Trong lúc chờ vào viếng, bà Phùng Thị Thoa ở Phùng Hưng (Hà Nội) lặng nhìn chiếc điện thoại để theo dõi những hình ảnh bên trong nhà tang lễ. Mắt ngấn lệ, bà Thoa nói Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là người khiêm tốn, giản dị nhưng lại có ý chí làm việc kiên định, hành động quyết liệt. Đặc biệt lúc sinh thời, bác rất quan tâm đến xây dựng, phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc; không ngừng nâng cao đời sống văn hóa cho người dân. Cùng với đó, Tổng Bí thư luôn chú trọng chăm lo cho người có công, người cao tuổi. "Đi xe cũ, mặc áo sờn chỉ, phòng làm việc thì đơn sơ, Tổng Bí thư dù là

lãnh đạo tối cao của Đảng, Nhà nước nhưng vẫn giữ lối sống rất giản dị; trọng dân, gần dân, hiểu dân và có trách nhiệm với nhân dân!", bà Thoa rưng rưng nước mắt.

(Bà PHÙNG THỊ THOA, Hà Nội)

TỔNG BÍ THƯ NGUYỄN PHÚ TRỌNG:

Trí tuệ, tài năng, bản lĩnh và đạo đức

● NGUYỄN THU HIỀN (ghi)

GS.NGND Hà Minh Đức thuộc thế hệ giảng viên đầu tiên của Khoa Ngữ văn, Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội (nay là Khoa Văn học, Trường Đại học KHXH&NV Hà Nội). Trong thời gian từ năm 1963 đến năm 1967, ông là giáo viên chủ nhiệm lớp Ngữ văn K8 mà Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là một thành viên.

Chia sẻ về người học trò xuất sắc của mình, GS.NGND Hà Minh Đức rất chừng mực nhưng cũng đầy tự hào khi nhắc đến "ông Trọng" vì "ông ấy giữ cương vị quan trọng, còn tôi chỉ là một ông giáo".

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng và GS.NGND Hà Minh Đức trong Lễ kỷ niệm 75 năm Ngày thành lập Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam. Ảnh được lưu giữ tại tư gia GS Hà Minh Đức

Người học trò lặng lẽ, chăm chỉ

Tôi là chủ nhiệm lớp ông ấy bốn năm liên tục. Tôi cũng có một số kỷ niệm về Tổng Bí thư, chủ yếu là trong thời kỳ còn học ở trường và một vài lần kỷ niệm gặp nhau. Những kỷ niệm tôi nói về ông Trọng, tôi đã nói ở một vài nơi rồi, có thể có những điều trùng lặp.

Tôi làm chủ nhiệm lớp của ông Trọng từ năm 1963 đến 1967, tôi theo dõi lớp và tôi có dạy chuyên đề cho lớp. Thời kỳ đó, dạy ở lớp K8 cũng có nhiều người khác như ông Nguyễn Tài Cẩn, ông Đinh Gia Khánh, chị Lê Hồng Sâm, ông Nguyễn Kim Đính, ông Nguyễn Trường Lịch... Lớp K8 có gần 100 sinh viên, gộp một ít của trường Thư viện về, có cả các anh chị ở Đức, Liên Xô về và đa phần là sinh viên thi đậu vào Đại học cho nên lớp đông lắm. Trong lớp đông như thế cũng có nhiều người tài hoa. Có người làm thơ hay như anh Vũ Duy Thông, có anh Ngô Thế Oanh trước phụ trách Tạp chí *Thơ*, có cả ông Lý Sinh Sự cũng cùng lớp ông Trọng. Tôi thấy trong lớp ấy, phần lớn ra là làm báo. Các anh ấy sôi nổi lắm. Nhưng riêng ông Trọng ít nói lắm, ông ấy lặng lẽ và chăm chỉ học.

"Nhớ thời kỳ sơ tán/Quây quần bên bè bạn/Chàng thanh niên nhỏ nhắn/ Chỉ chăm chỉ học hành" (Thơ Hà Minh Đức). Hình như cái chí của ông ấy định ngay từ lúc còn đang đi học. Có thể ông ấy tham gia vài chức vụ trong phạm vi lớp, tôi không nhớ rõ, chẳng hạn như công tác Chi đoàn. Ông ấy là cảm tình Đảng, cho nên khi chuẩn bị tốt nghiệp, ông ấy đã được kết nạp vào Đảng. Đây là một điều mới mẻ và đặc biệt, vì trong quá trình học như thế, ông ấy đã thể hiện rất rõ phẩm chất của người đảng viên nên được kết nạp trước khi ra trường. Khi ra trường, ông Trọng chọn đúng nơi thích hợp là về Tạp chí *Cộng sản*. Ở Tạp chí, ông Trọng cũng là người quá giỏi, từ chỗ là nhân viên của Tạp chí, sau nhiều năm, ông ấy đã làm Tổng Biên tập của Tạp chí đó. Ông ấy viết nhiều bài. Khả năng viết của ông ấy tốt lắm.

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là cựu sinh viên Khoa Ngữ văn, khóa 8, Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội (người đứng thứ hai từ trái sang, chụp tháng 2.1965 ở ký túc xá Mễ Trì, Hà Nội) Ảnh: VNU

Những lần thầy trò gặp lại

Tôi nhớ một lần vào dịp Lễ kỷ niệm của Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật lần thứ 75, họ mời tôi đến phát biểu nhưng tôi từ chối. Họ bảo là thầy đến phát biểu với tư cách là nhà văn lão thành, tôi từ chối không được. Lúc tôi lên phát biểu thì ngồi dưới có ông Nguyễn Phú Trọng. Lúc ông Nguyễn Phú Trọng vào Hội trường, mọi người đứng đó để đón ông ấy. Tôi cũng đứng đấy. Trên đường đi vào, ông ấy trông thấy tôi thì ông ấy ôm vai tôi và nói với tôi một câu: "Thầy trò ta lại gặp nhau!"

Tôi với ông ấy gặp nhau mấy lần. Những lần ông ấy vừa mới được bầu làm Tổng Bí thư là tôi đều gặp vì lớp K8 đều họp và tôi lại chúc mừng ông ấy. Lần đáng kể nhất là ở cây đa trong khuôn viên Báo *Nhân Dân*. Khi đó, ông ấy trúng Tổng Bí thư lần thứ ba, lớp K8 tổ chức kỷ niệm 55 năm ngày ra trường và mượn Báo *Nhân Dân* làm địa điểm. Cả lớp ngồi chờ ông ấy ở gốc đa. Vui lắm! Lúc ông ấy đi lại chỗ tôi, tôi đứng lên thì ông ấy ấn nhẹ vai tôi xuống và bảo: "Thầy ngồi xuống đi!". Anh em bạn cùng lớp thì nhao nhao lên đón chào. Trịnh Hồ Khoa lúc đó đang chống gậy và nói là "Trịnh Hồ Khoa đây!" thì ông ấy đi lại và ôm lấy ông Khoa. Cô Hồ Hoa là sinh viên từ Sài Gòn ra cũng bảo "Hồ Hoa đây!" thì ông ấy cũng giơ tay đáp lại. Ông ấy thuộc tên nhiều lắm, nhớ hết tên bạn bè. Sau đó, khi vào Hội trường lớn, tôi có phát biểu chúc mừng ông ấy. Tôi nói, lớp rất vinh dự vì có đồng chí Nguyễn Phú Trọng làm Tổng Bí thư lần thứ ba. Điều này không phải ngẫu nhiên mà là do phẩm chất xứng đáng của đồng chí, đặc biệt những phẩm chất đó thể hiện ở bốn ưu điểm của ông ấy là trí tuệ, tài năng, bản lĩnh và đạo đức. Tôi cũng đã nói là đồng chí Phú Trọng có nhiều sáng kiến trên nhiều hoạt động.

Một là về phương diện đối ngoại, có hình ảnh cây tre Việt Nam vừa cứng rắn vừa mềm dẻo. Thứ hai là về đối nội thì chú trọng quốc sách phê phán và loại bỏ tham ô, tham nhũng. Thứ

ba là trong công tác văn hóa là Chủ tịch Hội nghị Văn hóa toàn quốc lần thứ 3. Lần đầu họp năm 1946, Cụ Hồ có nói là "Văn hóa phải soi đường cho quốc dân đi". Lần thứ hai là trong kháng chiến, có bản báo cáo "Chủ nghĩa Mác và văn hóa Việt Nam" của ông Trường Chinh. Lần thứ ba là ông Nguyễn Phú Trọng xây dựng nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Lúc đó ông ấy đáp lại và nói là "Tôi cảm ơn GS Hà Minh Đức đã phát biểu những ý kiến minh mẫn, chuẩn mực đến từng câu, từng chữ".

Dấu ấn Ngữ văn Tổng hợp

Đại học Tổng hợp ngày xưa nổi tiếng lắm. Tôi nhớ có lần tôi với ông Nguyễn Phú Trọng và một số người bàn bạc, trao đổi cho vui là tại sao người ta lại thích vào Đại học Tổng hợp. Ngồi đấy cũng toàn người quan trọng, cũng toàn là học trò Tổng hợp hoặc dạy Tổng hợp cả. Khi ấy, mọi người đều phát biểu là sở dĩ người ta thích vì trường Tổng hợp không chỉ dạy môn học ấy mà còn dạy những kiến thức về cuộc đời, đó là một. Hai là trường Tổng hợp dạy những thứ mà từ ấy có thể nghĩ ra những thứ khác. Thứ ba ở Tổng hợp có các thầy rất giỏi. Tôi hỏi ý kiến ông Nguyễn Phú Trọng, ông ấy cũng đồng ý với nhận định ấy. Điều tôi vừa kể ra là câu chuyện trong lần đầu gặp ông Phú Trọng khi ông trúng Tổng Bí thư lần đầu tiên, năm 2012.

Không dễ nhận ra dấu ấn của Khoa Ngữ văn Tổng hợp ở Nguyễn Phú Trọng vì Khoa Văn là chuyên môn chung, không dễ dàng ghi dấu ấn như khoa học tự nhiên hay y học. Nhưng có thể nói rằng, khả năng viết của ông Trọng cũng nhờ một phần ở Khoa Văn. Điều này rất quan trọng. Viết sẽ để lại sách vở cho đời. Sau Bác Hồ, người ta thường nhắc đến ông Trường Chinh, ông Lê Duẩn, ông Phạm Văn Đồng, người thứ tư cần nhắc đến phải là ông Trọng. Ông Trọng đã viết được ít nhất 6 tập sách, tôi có thể nhớ không kỹ số lượng. Một tập về đường lối cách mạng Việt Nam tiến lên chủ nghĩa xã hội, tập thứ hai về quân sự, một tập về ngoại giao, một tập về văn hóa và một tập vừa ra mắt gần đây. Không dễ mà viết được những tập sách dày như thế. Viết sách khó lắm không phải dễ.

Ngoài khả năng viết thì ông Trọng có khả năng sử dụng ngôn ngữ có chọn lọc, phù hợp với bối cảnh. Ngôn ngữ của ông Trọng chắt lọc, có tính văn học, rất chuẩn mực. Chỗ này phải kể công cho Khoa Văn học. Ông Trọng yêu văn học, ông ấy còn làm cả thơ. Khoa Văn đã hỗ trợ cho ông ấy cách viết và cách nói. Ông Trọng nói rất chuẩn mực. Việc ông Trọng chọn đề tài tốt nghiệp về chất liệu dân gian trong thơ Tố Hữu không phải là lựa chọn ngẫu nhiên. Ông ấy thể hiện sự yêu quý đất nước, yêu quý dân tộc. Nếu chỉ chọn thơ Tố Hữu đã là yêu quý dân tộc rồi nhưng còn sâu hơn nữa là ông ấy làm về ảnh hưởng của thơ ca dân gian, tức là yêu dân tộc hai lần. Ông ấy rất quý văn chương dân gian. Ngay từ việc này đã thể hiện tình cảm đó. Cuộc đời của ông ấy giống như một đại lộ, cứ thẳng tắp, đi đến đâu cũng có đóng góp cho đến lúc ông ấy ra đi. ■

TỔNG BÍ THƯ NGUYỄN PHÚ TRỌNG:

Người khơi dậy niềm tin và khát vọng chấn hưng văn hóa

● **GS.TS TỪ THỊ LOAN**

Vẫn biết "sinh, lão, bệnh, tử" là quy luật muôn đời, nhưng sự ra đi của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng vẫn là sự hẫng hụt, tiếc nuối lớn lao đối với toàn thể người dân Việt Nam, nhất là những người làm công tác văn hóa. Đó là bởi, bên cạnh những cống hiến xuất sắc đối với sự nghiệp phát triển đất nước, thì dấu ấn của Tổng Bí thư đối với lĩnh vực văn hóa đặc biệt rõ nét.

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã nhấn mạnh tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc năm 2021: "Văn hóa là hồn cốt của dân tộc. Văn hóa còn thì dân tộc còn"

Vốn là người con của Thủ đô, lại được đào tạo bài bản về văn chương tại một ngôi trường danh giá về khoa học xã hội và nhân văn là Đại học Tổng hợp Hà Nội, rồi được bồi dưỡng nâng cao về lý luận chính trị lại Liên Xô, được tôi luyện, thử thách trong chặng đường dài phục vụ cách mạng, ở Tổng Bí thư quy tụ tất cả những tư chất, phẩm cách của một "sĩ phu Bắc Hà", kết hợp với chất thanh tao, nho nhã của người Tràng An, tầm nhìn xa trông rộng của một chính khách, ứng xử mềm dẻo, khôn ngoan nhưng cương quyết của một nhà ngoại giao trong quan hệ quốc tế... Tóm lại, đó là những biểu hiện của một nhân cách văn hóa lớn.

Cuốn sách "Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc" của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng **Ảnh: B.LÂM**

Chính vì vậy, sự quan tâm của Tổng Bí thư đến phát triển văn hóa không chỉ là tầm nhìn của một lãnh tụ, mà còn là tư duy của một nhà văn hóa. Tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc năm 2021 (được coi là Hội nghị Diên Hồng lần thứ 2 về văn hóa), Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã nhấn mạnh: *"Văn hóa là hồn cốt của dân tộc. Văn hóa còn thì dân tộc còn"*.

Trong bối cảnh những năm gần đây, sự phát triển của văn hóa chưa đồng bộ, hài hòa với tăng trưởng kinh tế và tiến bộ xã hội, tình trạng xuống cấp đạo đức, lối sống, nhân cách có chiều hướng gia tăng, Tổng Bí thư đã có những chỉ đạo quyết liệt nhằm chấn chỉnh, khắc phục. Là người được tham gia vào quá trình tham mưu soạn thảo Nghị quyết số 33-NQ/TW năm 2014, tôi được biết quan điểm *"Văn hóa phải được đặt ngang hàng với kinh tế, chính trị, xã hội"* trong Nghị quyết là tiếp thu từ ý kiến chỉ đạo của Tổng Bí thư. Ông cũng là người đầu tiên sử dụng những cụm từ mạnh mẽ như: *"Đẩy mạnh việc chấn hưng và phát triển văn hóa"; "Tiếp tục xây dựng, giữ gìn, chấn hưng và phát triển văn hóa dân tộc"; "Quyết tâm đổi mới và chấn hưng văn hóa Việt Nam trong thời kỳ mới"*...

> *Dù Tổng Bí thư đã đi xa, một số tâm nguyện vẫn còn dang dở, nhưng tôi tin rằng, những "di sản" quan trọng của ông sẽ được tiếp tục trân trọng giữ gìn và tiếp nối. Ngành Văn hóa cũng như các Bộ, ngành khác sẽ nỗ lực hoàn thành di nguyện của Tổng Bí thư nhằm xây dựng một nước Việt Nam giàu mạnh, phồn vinh và hạnh phúc.*

Dưới sự chỉ đạo quyết liệt của Tổng Bí thư, cả hệ thống chính trị, từ Quốc hội, Chính phủ đến các cấp, các ngành và toàn thể người dân đã quan tâm hơn đến phát triển văn hóa. Liên tiếp trong các năm 2022 và 2023, Quốc hội đã chủ trì, phối hợp tổ chức hai Hội thảo văn hóa quan trọng về thể chế, chính sách và nguồn lực phát triển văn hóa, làm cơ sở để có được Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển văn hóa giai đoạn 2025-2035 cũng như sự gia tăng đầu tư ngân sách cho văn hóa. Việc rà soát, sửa đổi, hoàn thiện hệ thống pháp luật liên quan cũng được đẩy nhanh. Sự quan tâm đến phát triển văn hóa được nâng cao ở hầu hết các địa phương, nổi bật nhất là Thủ đô Hà Nội, TP Hồ Chí Minh, Thừa Thiên Huế, Đà Nẵng, Quảng Ninh, Vĩnh Phúc, Bắc Ninh... Cùng với chiến dịch chống tham nhũng, tiêu cực của Tổng Bí thư, niềm tin trong nhân dân được củng cố, đạo đức xã hội có nhiều chuyển biến tích cực

Tư tưởng chỉ đạo của Tổng Bí thư tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc cũng đặt nền móng cho nhiều vấn đề lý luận và thực tiễn liên quan, như việc phát huy giá trị văn hóa, sức mạnh con người Việt Nam; xây dựng hệ giá trị quốc gia, hệ giá trị văn hóa, hệ giá trị gia đình, chuẩn mực con người Việt Nam; khắc phục tư tưởng "duy kinh tế"; xây dựng văn hóa, đạo đức trong Đảng, trong hệ thống chính trị; xây dựng môi trường văn hóa số phù hợp với nền kinh tế số, xã hội số và công dân số...

Khác với tính chất quan phương trong diễn văn của nhiều chính khách, các phát biểu của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng luôn có chiều sâu văn hóa, chiều cao tư tưởng và bề dày lịch sử. Còn nhớ, tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc, cả khán phòng đã lặng đi trong cảm xúc khi nghe Tổng Bí thư đọc những dòng thơ của các thi sĩ Nguyễn Bính, Tố Hữu…, những câu tục ngữ, ca dao chưng cất từ "túi khôn" dân gian của văn hóa dân tộc.

Bằng trí tuệ, tâm huyết và vẻ đẹp nhân cách, những phát biểu của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã truyền cảm hứng và khơi dậy niềm tin, mong muốn cống hiến, khát vọng chấn hưng, phát triển văn hóa trong các văn nghệ sĩ và những người làm văn hóa.

Dù Tổng Bí thư đã đi xa, một số tâm nguyện vẫn còn dang dở, nhưng tôi tin rằng, những "di sản" quan trọng của ông sẽ được tiếp tục trân trọng giữ gìn và tiếp nối. Ngành Văn hóa cũng như các Bộ, ngành khác sẽ nỗ lực hoàn thành di nguyện của Tổng Bí thư nhằm xây dựng một nước Việt Nam giàu mạnh, phồn vinh và hạnh phúc. ■

CHỈ ĐẠO CỦA TỔNG BÍ THƯ NGUYỄN PHÚ TRỌNG VỚI SỰ NGHIỆP PHÁT TRIỂN

"Ánh sáng" soi đường, chỉ lối cho giới văn nghệ sĩ

● **ĐÌNH TOÁN - NGỌC NHIÊN - ĐÀO ANH (thực hiện)**

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là một nhà văn hóa lớn, nhà lãnh đạo hết lòng vì sự phát triển của nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Đối với văn nghệ sĩ, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã dành nhiều sự quan tâm, đặt nhiều kỳ vọng.

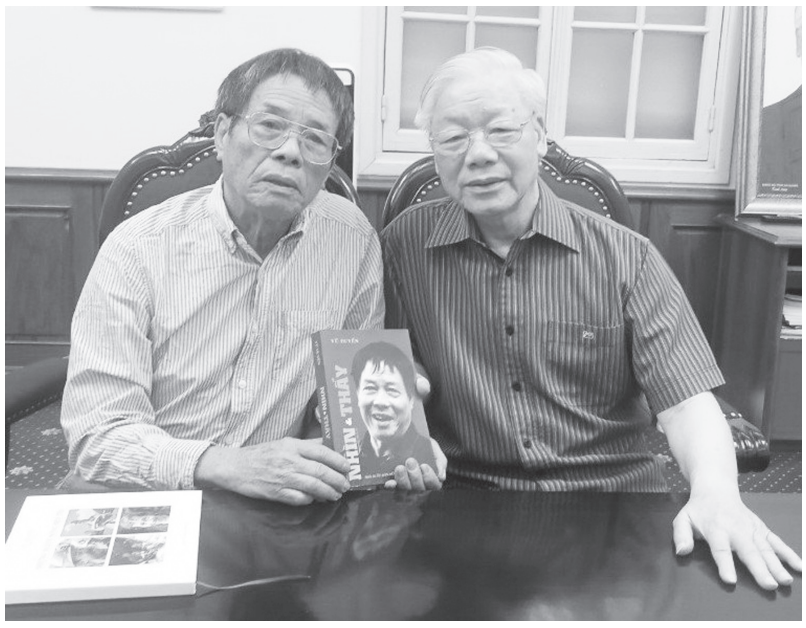

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng với văn nghệ sĩ và các đại biểu tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc năm 2021 **Ảnh: TRẦN HUẤN**

Sự ra đi của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã để lại niềm tiếc thương vô hạn trong mọi tầng lớp nhân dân, giới văn nghệ sĩ. Dù đã đi xa nhưng những chỉ đạo của Tổng Bí thư về phát triển văn hóa, nghệ thuật nước nhà sẽ vẫn còn đó; là "ánh sáng" soi đường, chỉ lối cho văn nghệ sĩ.

Tổng Bí thư luôn dành trọn tâm huyết cho phát triển văn hóa, văn nghệ

Tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc năm 2021, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã một lần nữa khẳng định quan điểm của Đảng: "Văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu, vừa là sức mạnh nội sinh, động lực quan trọng để phát triển đất nước; xác định phát triển văn hóa đồng bộ, hài hòa với tăng trưởng kinh tế và tiến bộ xã hội là một định hướng căn bản của quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam". Tầm nhìn vượt thời đại của Tổng Bí thư đã cho thấy bên cạnh đẩy mạnh sản xuất, phát triển kinh tế, văn hóa phải được quan tâm đúng mức, phát triển theo chiều sâu.

NSNA Vũ Huyến và cuốn sách mới xuất bản trân trọng tặng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng vào năm 2022

Từ những chỉ đạo của Tổng Bí thư cũng có thể thấy, phát triển văn học, nghệ thuật (VHNT) phải trên trục coi đây là tinh hoa, làm cơ sở để phát triển văn hóa. Đặc biệt, phải coi các tác phẩm VHNT như một "hàng hóa tinh thần" đặc biệt. VHNT phải góp phần quan trọng vào rèn luyện nhân cách, lý trí con người. Việc cho ra đời các tác phẩm VHNT chất lượng phải là cái đích để văn nghệ sĩ hướng đến mà cống hiến. Những người làm công tác trong lĩnh vực văn hóa, văn nghệ phải xác định lao động nghệ thuật là để "khai sáng" chứ không chỉ đơn thuần là hưởng thụ.

Nhờ có những chỉ đạo sâu sát, quyết liệt, đầy tính thuyết phục, phát triển văn hóa Việt Nam đã có nhiều bước tiến lớn. Ngay cả những nơi xa xôi, khó khăn nhất của Tổ quốc, văn hóa cũng được quan tâm đầu tư, phát triển. Tôi nhớ đến những ngày ở huyện đảo Bạch Long Vĩ. Khi nhắc đến huyện đảo, chắc hẳn nhiều người sẽ nghĩ đây là nơi đời sống của người dân còn nhiều khó khăn, chứ chưa nói đến việc tổ chức các hoạt động văn hóa, văn nghệ. Thế nhưng dưới sự quan tâm, chỉ đạo của Đảng, đứng đầu là Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, nơi đây đã xây dựng được một nhà văn hóa đa năng; là nơi tổ chức các sự kiện văn hóa, văn nghệ, thể thao phục vụ bà con. Có thể nói, những chủ trương, đường lối đúng đắn của Đảng về phát triển văn hóa, văn nghệ đã củng cố niềm tin của nhân dân đối với Đảng.

(NSNA VŨ HUYẾN)

Mất mát không thể bù đắp của dân tộc

Những ngày qua, khi nghe tin Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng từ trần, nhân dân đủ mọi tầng lớp đã nói đến ông với niềm tôn kính, tiếc thương vô hạn. Trong sự nghiệp lãnh đạo của mình, Tổng Bí thư đã để lại những dấu ấn không thể phai mờ trong trái tim mỗi người. Tổng Bí thư là người học tập, làm theo lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh một cách thành thật, trung thành nhất. 80 năm tuổi đời và 57 năm tuổi Đảng, cuộc đời của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã dành trọn cho Đảng, Tổ quốc và nhân dân mà không một chút toan tính cá nhân. Những gì thuộc về danh dự của Đảng, Tổ quốc, Tổng Bí thư coi là nhiệm vụ trọng đại, kiên quyết bảo vệ, giữ gìn. Dù trong hoàn cảnh nào, những chỉ đạo, chia sẻ của Tổng Bí thư luôn được cán bộ và nhân dân tin tưởng tuyệt đối.

Với VHNT, Tổng Bí thư là người am hiểu rất rõ. Vì thế, ông luôn căn dặn, nhắc nhở anh chị em trong giới lãnh đạo, cũng như các văn nghệ sĩ về vị trí, vai trò của VHNT. VHNT giữ vai trò vô cùng quan trọng đối với công cuộc xây dựng, bảo vệ Tổ quốc. Khi quán triệt đường lối văn hóa, văn nghệ của Đảng, không bao giờ Tổng Bí thư nói lý thuyết chung chung. Ông còn trích dẫn những tác phẩm mà ông từng đọc và yêu thích. Vì thế, lời nói của Tổng Bí thư có tác động mạnh mẽ, thấm sâu trong tâm hồn những người hoạt động VHNT.

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng luôn coi VHNT là "tâm hồn" dân tộc. Trong các Hội nghị, giới văn nghệ sĩ đều lắng nghe, đồng tình với quan điểm chỉ đạo của Tổng Bí thư. Dù bận trăm công nghìn việc, Tổng Bí thư luôn dành

trọn tình cảm cho văn nghệ sĩ. Với văn nghệ sĩ, những hình ảnh giản dị của Tổng Bí thư sẽ vẫn mãi trong tim họ. Tổng Bí thư là tấm gương sáng để văn nghệ sĩ noi theo, tiếp tục cống hiến vì sự phát triển VHNT nước nhà.

(Nhà văn LÊ HOÀI NAM, nguyên Phó Chủ tịch Hội VHNT tỉnh Nam Định)

Vô tư cống hiến như lời căn dặn của Tổng Bí thư

Tôi vinh dự khi từng vài lần được hát tại các chương trình có Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng dự. Tôi nhớ nhất năm 2019, hát cho chương trình *Xuân quê hương* phục vụ khán giả Việt Nam và kiều bào tại Trung tâm Hội nghị Quốc gia. Hôm ấy, tôi hát các bài *Người mẹ của tôi, Mẹ tôi* và *Trên đỉnh Phù Vân*. Để hòa chung bầu không khí vui tươi, phấn khởi, Tổng Bí thư còn vỗ tay, hát theo những giai điệu của bài hát *Nối vòng tay lớn.*

Bác và phu nhân đã ngồi xem từ đầu đến cuối và dành cho các nghệ sĩ những bó hoa tươi thắm nhất. Được vinh dự bắt tay Tổng Bí thư, cảm nhận được sự ấm áp mà Tổng Bí thư mang lại, đó là vinh dự lớn trong cuộc đời làm nghệ thuật của Tùng Dương. Những cử chỉ, ánh mắt trìu mến của bác Trọng đã cho thấy bác luôn dành những tình cảm trân quý, sự quan tâm dành cho các nghệ sĩ.

Trong suy nghĩ của không chỉ riêng Tùng Dương, giới nghệ sĩ mà còn của bao người dân Việt Nam, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là một người lãnh đạo tận tụy vì nước, vì dân; là tấm gương sáng ngời, mẫu mực về đạo đức cách mạng của người chiến sĩ cộng sản. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là hình mẫu cho phong cách lãnh đạo giản dị, gần dân, sát dân, luôn vì lợi ích của nhân dân; một đời liêm khiết; nói được, làm được. Cả cuộc đời, Tổng Bí thư đã dành hết sức mình cho công cuộc xây dựng Đảng và sự phát triển đất nước. Sự quyết liệt của Tổng Bí thư trong những chỉ đạo đã truyền cảm hứng để giới nghệ sĩ cố gắng và nỗ lực. Trong đó, phải tăng cường hội nhập nhưng vẫn chú trọng giữ vững bản sắc văn hóa dân tộc.

Bản thân Tùng Dương được truyền cảm hứng rất lớn từ câu nói của Tổng Bí thư "Tiền bạc lắm làm gì, chết có mang theo được đâu. Danh dự mới là điều thiêng liêng, cao quý nhất!". Do đó, Tùng Dương mong muốn không chỉ giới văn nghệ sĩ mà mọi tầng lớp nhân dân hãy luôn sống với tâm trong sạch, cống hiến hết mình để không phải hối tiếc một điều gì, như những gì Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã căn dặn.

(Ca sĩ TÙNG DƯƠNG)

Tổng Bí thư luôn dành những tình cảm đặc biệt cho văn nghệ sĩ

Tôi có hai lần vinh dự được gặp Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng trong các cuộc gặp mặt của bác với văn nghệ sĩ. Hai lần gặp là hai lần Tổng Bí thư siết chặt tay trìu mến và thân thiện. Lần nào gặp, chúng tôi cũng được bác dặn dò: "Nhớ người nghệ sĩ phải là người chiến sĩ trên mặt trận văn hóa tư tưởng!". Khi ấy, tôi đã hứa với bác: "Em sẽ cùng các nghệ sĩ cống hiến cho nền sân khấu nước nhà!". Lời căn dặn của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là động lực để tôi cống hiến hết mình vì nghệ thuật, vì nhân dân. Và giờ, tôi tự hứa với Tổng Bí thư sẽ cống hiến đến khi không còn sức lực nữa.

Tôi còn nhớ tại Lễ kỷ niệm 75 năm Ngày thành lập Liên hiệp các Hội VHNT Việt Nam vào năm 2023, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã khẳng định, đội ngũ văn nghệ sĩ gắn bó mật thiết với đời sống của nhân dân. "Trách nhiệm xã hội của văn nghệ sĩ đã được khẳng định và đánh giá cao. Tài năng và nhiệt huyết của văn nghệ sĩ đóng góp xứng đáng vào việc hình thành hệ giá trị mới, xây dựng nền văn hóa, VHNT Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Chính tình hình tư tưởng, tình cảm của đội ngũ trí thức văn nghệ sĩ hiện nay đã góp phần quan trọng vào sự ổn định chính trị của xã hội, sự phát triển của đất nước", Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng nhấn mạnh. Tổng Bí thư cũng nhắc nhở, văn nghệ sĩ đừng để sự tầm thường, dễ dãi ám ảnh mình.

Sự ra đi của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là mất mát to lớn của đất nước nói chung và văn hóa - nghệ thuật nói riêng. Nghệ sĩ quý, kính trọng vì Tổng Bí thư đã rất sát sao, hết mình vì sự phát triển của văn hóa, VHNT. Trong những bài nói, phát biểu, chỉ đạo... Tổng Bí thư luôn lồng vào những câu thơ, trích dẫn, các tác phẩm nghệ thuật.

Đây không chỉ cho thấy sự am hiểu sâu rộng của một nhà lãnh đạo, mà còn "gieo" vào nghệ sĩ chúng tôi rất nhiều thiện cảm. Tình cảm Tổng Bí thư dành cho văn nghệ sĩ rất chân thành là một lẽ, quan trọng hơn, những chỉ đạo của Tổng Bí thư luôn rất đúng, trúng, kịp thời và sát với thực tiễn hoạt động văn hóa - nghệ thuật. Những câu nói giản dị, gần gũi, ấm áp khiến cho mỗi người đều cảm thấy như chính mình đang được nhận sự quan tâm, khích lệ của Tổng Bí thư. Những lời căn dặn của Tổng Bí thư đã động viên, thúc đẩy chúng tôi rất nhiều trong quá trình làm nghề.

(NSND LỆ NGỌC, Chủ tịch Sân khấu Lệ Ngọc)

Người thao thức với văn hóa dân tộc

● **LÊ THIẾU NHƠN**

Sinh thời, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng luôn quan tâm đặc biệt đến việc xây dựng văn hóa dân tộc trở thành sức mạnh nội sinh, động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc.

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng xuất thân từ cử nhân văn chương của Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội, với luận văn tốt nghiệp "Thơ ca dân gian với nhà thơ Tố Hữu". Không có gì ngạc nhiên, khi trong những bài phát biểu giàu tính thuyết phục, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng thường khéo léo ứng dụng *Truyện Kiều* và các trích đoạn thi ca.

Tuy nhiên, hơn cả một sở trường, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng xác định giá trị văn hóa dân tộc có ý nghĩa then chốt trong quá trình bồi dưỡng phẩm giá con người Việt Nam trên chặng đường phát triển. Vì vậy, ngoài những nghiên cứu, bổ sung cho hệ thống lý luận chính trị, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng dành nhiều thời gian để phân tích và diễn giải vai trò văn hóa như nền tảng tinh thần cộng đồng.

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng lãnh đạo đất nước trong giai đoạn hội nhập đã tự nguyện gánh vác trách nhiệm, phải đánh giá đầy đủ diện mạo văn hóa dân tộc ở một chiều kích khác, tiếp cận mới mẻ hơn và chấp nhận tương tác hơn. Ai cũng biết, Tổng Bí thư luôn trăm công nghìn việc bộn bề. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tranh thủ những phút giây nghỉ ngơi hiếm hoi cho thói quen đọc sách.

Tổng Bí thư có thể trực tiếp trò chuyện với văn nghệ sĩ một cách cởi mở như tri âm, tri kỷ. Sự giản dị và gần gũi với quần chúng của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng phần nhiều được hình thành dựa trên bản lĩnh văn hóa. Có hai câu chuyện thực tế khá thú vị có thể chứng minh sự quan tâm sâu sắc đến văn hóa dân tộc của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng.

Câu chuyện thứ nhất. Một bạn học cùng khóa cử nhân văn chương với Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là nhà báo Dương Đức Quảng, nguyên Vụ trưởng Vụ Thông tin báo chí (Văn phòng Chính phủ) có dịp vào TP.HCM, đã ngỏ lời với vài người quen kiếm giúp tài liệu trước năm 1975 về soạn giả cải lương Trần Hữu Trang và giáo sư âm nhạc Trần Văn Khê. Khi bị gặng hỏi lý do, nhà báo Dương Đức Quảng chân thành: "Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng biết tôi thường đi lại và có nhiều mối quan hệ trong này nên nhờ. Tổng Bí thư muốn tìm hiểu thêm về tinh hoa văn hóa phương Nam".

Câu chuyện thứ hai. Ngày 11.11.2018, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tham dự Ngày hội Đại đoàn kết toàn dân tộc tại xã Dur Kmăl, huyện Krong Ana (Đắk Lắk). Nói chuyện với bà con buôn Dur 1, thay vì đưa ra những huấn thị chung chung, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng gợi ý về sự nâng niu vẻ đẹp vĩnh cửu của những huyền thoại đại ngàn từ *Đam San* đến Y Moan, khiến đồng bào Ê Đê "ưng cái bụng" vỗ tay nồng nhiệt.

Trở lại với cuốn sách *Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc* của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng được ra mắt tháng 6.2024, bài viết xuất hiện sớm nhất được đưa vào tuyển tập có ghi chú hoàn thành năm 1968, khi tác giả đang công tác tại tạp chí *Học tập* (tiền thân của tạp chí *Cộng sản*). Điều này cho thấy ông có hơn nửa thế kỷ thao thức với văn hóa dân tộc.

Nhấn mạnh "văn hóa là hồn cốt của dân tộc", Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng nêu rõ những yêu cầu để chấn hưng văn hóa Việt Nam. Thứ nhất, khơi dậy mạnh mẽ hơn nữa tinh thần yêu nước, ý chí tự cường, khát vọng phồn vinh. Thứ hai, xây dựng con người Việt Nam thời kỳ đổi mới và hội nhập với những giá trị chuẩn mực phù hợp, gắn với giữ gìn và phát huy giá trị gia đình Việt Nam. Thứ ba, xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh, văn minh, gắn liền với đấu tranh không khoan nhượng với cái xấu, cái ác, phi văn hóa, phản văn hóa. Thứ tư, phát huy vai trò chủ thể sáng tạo, chủ thể thụ hưởng văn hóa là nhân dân; tôn trọng và bảo vệ sự biểu đạt đa dạng của văn hóa, của người dân, các dân tộc, các vùng miền. Thứ năm, nâng cao vai trò, năng lực lãnh đạo của Đảng, hiệu quả quản lý của Nhà nước, sự tham gia tích cực của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội trong sự nghiệp phát triển văn hóa. Thứ sáu, xây dựng môi trường văn hóa số phù hợp với nền kinh tế số, xã hội số và công dân số, làm cho văn hóa thích nghi, điều tiết sự phát triển bền vững đất nước trong bối cảnh cách mạng công nghiệp lần thứ tư. Thứ bảy, khẩn trương phát triển các ngành công nghiệp văn hóa, xây dựng thị trường văn hóa lành mạnh.

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng thao thức với văn hóa dân tộc, vì ông gắn bó giữa "chống" và "xây". Để "chống" tham nhũng tiêu cực thì phải "xây" nền tảng văn hóa. Hơn một lần, ông nhắc nhở xây dựng văn hóa ứng xử lành mạnh trong xã hội, tinh thần tương thân tương ái, trọng tình nghĩa, trọng công lý và trọng đạo lý. Ngoài ra, ông còn đề cập tính cần thiết các quy tắc ứng xử văn minh trong cơ quan công quyền, nhất là trong không gian mạng, trong giới văn nghệ sĩ…

Rất quyết liệt với cuộc chiến đẩy lùi tham nhũng tiêu cực, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng cho rằng hạn chế cái xấu và cái ác thì phải tuân thủ chân lý "Văn hóa phải soi đường cho quốc dân đi". Những hạn chế đang tồn tại, theo Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là do văn hóa chưa được các cấp, các ngành nhận thức một cách sâu sắc và chưa được quan tâm một cách đầy đủ tương xứng với kinh tế và chính trị. Vai trò của văn hóa trong xây dựng con người chưa được xác định đúng tầm, còn có chiều hướng nặng về chức năng giải trí. Nhiều di sản văn hóa quý báu của dân tộc có nguy cơ bị xuống cấp, mai một, thậm chí bị tiêu vong. Chất lượng và số lượng đội ngũ cán bộ trực tiếp làm công tác văn hóa chưa đáp ứng được yêu cầu phát triển văn hóa trong thời kỳ mới. Công tác giới thiệu, quảng bá văn hóa Việt Nam ra nước ngoài chưa mạnh.

Trong hàng chục trước tác mà Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng để lại, cuốn sách *Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc* chắc chắn còn giá trị lâu dài. Như lời Tổng Bí thư gửi gắm: "Đứng trước những thời cơ và thách thức mới, yêu cầu khách quan của sự nghiệp cách mạng nước ta là phải tiếp tục xây dựng, giữ gìn và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc". ■

Văn nghệ sĩ và ước nguyện sinh thời của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng

● **PHƯƠNG ANH (lược ghi)**

Chia sẻ với *Văn Hóa*, nhiều văn nghệ sĩ bày tỏ xúc cảm tiếc thương cũng như mong mỏi hiện thực hóa những lời mách bảo, những thông điệp nhắn nhủ và ước nguyện sinh thời của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đối với sự phát triển của nền văn học nghệ thuật dân tộc.

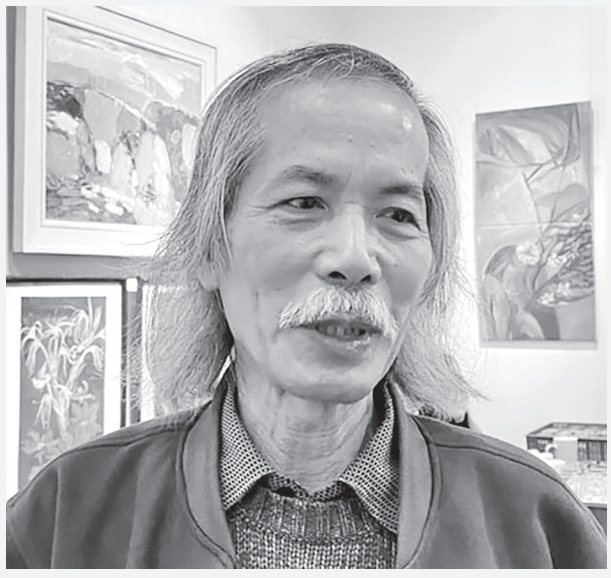
Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng thăm hỏi nhà biên kịch Nguyễn Thị Hồng Ngát và NSND Chu Thúy Quỳnh tại Liên hiệp các Hội VHNT Việt Nam **Ảnh: NVCC**

Trách nhiệm thực hiện ước nguyện lúc sinh thời của Tổng Bí thư

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã có một cuộc đời và sự nghiệp đẹp đẽ, trọn vẹn cho đến giây phút cuối cùng. Ông là người đã kế tục tư tưởng, đạo đức, phong cách và văn hóa Hồ Chí Minh; là một nhà lý luận sắc sảo, đã khái quát và đúc kết những vấn đề lý luận thành quan điểm của Đảng trong việc dẫn dắt dân tộc, đất nước phát triển phồn vinh cũng như đưa ra những định hướng đổi mới, thúc đẩy sáng tạo đối với nền văn học nghệ thuật dân tộc.

Với phẩm cách, lối sống bình dị, luôn yêu thương, thấu hiểu và lắng nghe nhân dân, Tổng Bí thư đã kịp thời có những định hướng điều chỉnh trong quan điểm của Đảng ở những giai đoạn khác nhau, khi thuận lợi, lúc khó khăn và khi phải đối diện với những thách thức chưa bao giờ có. Ông đã sống cuộc sống hòa đồng một cách đẹp đẽ nhất với nhân dân. Trong đường lối phát triển văn hóa văn nghệ, chúng ta đều cảm nhận được trong những nhắc nhở nhẹ nhàng của Tổng Bí thư là những điều vô cùng thấm thía, sâu sắc. Chính từ cuộc sống, con người bình dị của ông đã thể hiện ra một cách nhẹ nhõm, chân tình nhất những tình cảm mà ông dành cho nhân dân và văn nghệ sĩ.

Sinh thời, Tổng Bí thư cũng thể hiện rất rõ những khát khao chấn hưng nền văn hóa nước nhà. Đó là một nền văn hóa vừa thừa hưởng những giá trị truyền thống của cha ông, vừa tiếp thu những yếu tố mới mẻ, sáng tạo. Tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc năm 2021, Tổng Bí thư đã gửi gắm nhiều tâm tư về đường lối phát triển của nền văn hóa nghệ thuật. Ở đó, có những ước nguyện cháy bỏng nhất của ông.

Bởi thế lúc này, thiết nghĩ rằng giới văn nghệ sĩ, đặc biệt là các nghệ sĩ trẻ cần phải có trách nhiệm thể hiện tiếng nói của mình trong thời đại chuyển giao thế hệ. Những thông điệp nhắn nhủ của Tổng Bí thư chính là sự truyền lửa, tiếp lửa, mang đến động lực sáng tạo cho chúng ta. Hơn thế, đó còn là niềm tin, là sức mạnh để giới văn nghệ sĩ nước nhà mạnh mẽ tiếp bước, lật sang một trang mới của nền văn học nghệ thuật. Đó cũng chính là để thực hiện ước nguyện cháy bỏng lúc sinh thời của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng.

(Họa sĩ LƯƠNG XUÂN ĐOÀN, Chủ tịch Hội Mỹ thuật Việt Nam)

Nhớ mãi sự gần gũi, khiêm nhường

Tôi có bức ảnh quý vinh dự được chụp cùng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng và NSND Chu Thúy Quỳnh, do phóng viên báo *Tiền Phong* chụp đã lâu. Đó là nhiệm kỳ đầu tiên ông làm Tổng Bí thư, khi ông đến trụ sở Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam ở 51 Trần Hưng Đạo (Hà Nội) thăm đại diện các văn nghệ sĩ của 10 Hội chuyên ngành Văn học nghệ thuật.

Khi ấy, tôi là Phó Chủ tịch thường trực Hội Điện ảnh Việt Nam, NSND Chu Thúy Quỳnh là Chủ tịch Hội Nghệ sĩ múa Việt Nam. Sáng hôm ấy, khi hai chị em vào hội trường ở tầng 2, các ghế bên trên đều đã kín, chúng tôi xuống cuối phòng họp, nơi còn ghế trống. Không ngờ, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng ở trên bàn danh dự nhìn thấy, ông đi xuống tận cuối hội trường để bắt tay và chào hai chị em. Chúng tôi thật bất ngờ và cảm động. Động thái rất tự nhiên ấy của ông đã thể hiện rõ sự trân trọng của Tổng Bí thư với các văn nghệ sĩ. Hôm sau, tấm ảnh này được đăng trang nhất trên báo *Tiền Phong*. Anh phóng viên đã gửi tặng tôi tấm ảnh và tôi đã giữ đến tận bây giờ.

Cuối buổi gặp gỡ, tất cả văn nghệ sĩ tiễn Tổng Bí thư xuống sân và mọi người được đứng chụp ảnh lưu niệm cùng ông. Tôi được xếp đứng ngay bên cạnh Tổng Bí thư. Ông khẽ nói nhỏ nhẹ: "Chị Hồng Ngát làm văn học nghệ thuật cũng lâu rồi đấy nhỉ?". Tôi khẽ đáp: "Vâng ạ!", và trong lòng hiểu rằng, dù bận trăm công ngàn việc nhưng Tổng Bí thư vẫn đọc hoặc xem đâu đó những gì tôi đã viết, đã làm…

(Nhà biên kịch NGUYỄN THỊ HỒNG NGÁT, nguyên Phó Chủ tịch Hội Điện ảnh Việt Nam)

Với đức tính khiêm nhường, Tổng Bí thư không muốn có một bộ phim nói về mình

Bộ phim tài liệu dài 60 phút về "Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng - Nhà lãnh đạo kiên trung, trí tuệ và mẫu mực" do Quân ủy TƯ, Ban Tuyên giáo TƯ chỉ đạo nội dung; Tổng cục Chính trị chỉ đạo sản xuất và Điện ảnh QĐND vinh dự được trao nhiệm vụ sản xuất bộ phim vô cùng ý nghĩa và đặc biệt này. Với chúng tôi, đây là một nhiệm vụ chính trị quan trọng, là vinh dự và cũng là trách nhiệm của những nghệ sĩ - chiến sĩ mặc áo lính dành cho nhà lãnh đạo được quân dân cả nước vô cùng yêu kính.

Tập thể lãnh đạo, cán bộ chiến sĩ và những nghệ sĩ tham gia thực hiện sản xuất bộ phim đã phát huy hết tinh thần trách nhiệm, tâm huyết, nỗ lực, chạy đua cùng thời gian để bộ phim phát sóng đúng thời điểm nhân dân cả nước nhận tin buồn: Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng từ trần.

Bộ phim như một nén tâm hương thành kính tưởng niệm Tổng Bí thư; giúp nhân dân cả nước có thêm cái nhìn toàn diện về thân thế, cuộc đời, sự nghiệp, tài năng, đạo đức cách mạng của ông, và đặc biệt là cảm nhận sâu sắc về tình cảm của nhân dân, của bạn bè quốc tế dành cho Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng.

Trong suốt quá trình thực hiện bộ phim, thực hiện các phỏng vấn…, đoàn làm phim luôn nhận được chỉ đạo sát sao của lãnh đạo Đảng, Nhà nước, Quân đội, sự hỗ trợ của các cơ quan chức năng và đặc biệt là của nhân dân khắp mọi miền đất nước để có những buổi ghi hình thành công, thuận lợi và nhiều cảm xúc. Điều khó khăn và cũng là nuối tiếc nhất của đoàn làm phim là đã không có được những thước phim ghi lại cuộc sống đời thường giản dị, riêng tư của Tổng Bí thư với quê hương, với gia đình. Lý do vô cùng xúc động đó là, với đức tính khiêm nhường, Tổng Bí thư không muốn có một bộ phim nói về mình. Ông cho rằng, việc người cán bộ lo cho dân, cho nước là điều hiển nhiên, là lẽ sống. Vì vậy, chúng tôi chỉ có thể âm thầm ghi hình, âm thầm chuẩn bị tư liệu sẵn sàng và hoàn thiện những khâu cuối cùng vào ngày phát sóng bộ phim.

Khi bộ phim được phủ sóng đến tất cả các Đài truyền hình trên toàn quốc và trên mọi nền tảng truyền thông…, Điện ảnh QĐND vô cùng xúc động và tự hào. Chúng tôi đã hoàn thành một nhiệm vụ quan trọng, một nhiệm vụ đặc biệt, góp phần đem lại cho toàn dân và bè bạn quốc tế những hình ảnh quý giá, những thước phim sống động về cuộc đời, sự nghiệp, sự cống hiến của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, lan tỏa tấm gương đạo đức cách mạng của một người Cộng sản chân chính.

(Thượng tá, Nhà biên kịch NGUYỄN THU DUNG, Giám đốc Điện ảnh QĐND)

Những lời dạy của Tổng Bí thư với văn nghệ sĩ mãi vẹn nguyên giá trị

Tôi may mắn có cơ hội sáng tác nhiều logo, tác phẩm hội họa phục vụ nhiệm vụ chính trị, tuyên truyền và được trực tiếp Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng phê duyệt, trong đó có các bộ tem Đại hội Đảng lần thứ XII, XIII do tôi thiết kế. Tôi cũng may mắn là một trong những văn nghệ sĩ được tham dự Hội nghị Văn hóa toàn quốc 2021, được gặp Tổng Bí thư và lắng nghe những phát biểu, câu nói thấm thía và đẫm ân tình của bác. Tại Hội nghị, Tổng Bí thư đã thể hiện sự quan tâm sâu sắc với đường lối phát triển văn hóa, văn nghệ nước nhà.

Là một nghệ sĩ chuyên sáng tác hội họa, đồ họa, thiết kế tem về đề tài chính trị, với tôi, những lần được gặp Tổng Bí thư, được nghe những thông điệp dặn dò của bác, một cách nhẹ nhàng mà nhiều ẩn ý, thực sự là những may mắn và dấu ấn trong đời. Là người lãnh đạo cao nhất của Đảng, Tổng Bí thư luôn dành sự quan tâm đặc biệt với đường hướng phát triển văn hóa văn nghệ, vấn đề giữ gìn bản sắc, truyền thống văn hóa. Tổng Bí thư nhiều lần nhấn mạnh: *"Văn hóa là hồn cốt dân tộc. Văn hóa còn thì dân tộc còn..."*, thấm nhuần từ câu nói của Bác Hồ kính yêu: *"Văn hóa phải soi đường cho quốc dân đi"*… Những điều đó đã có tác động sâu sắc, thấm đẫm trong nhân sinh quan, quan điểm sáng tác của chúng tôi. Mỗi nghệ sĩ đều luôn thấu hiểu rằng, để thực hiện những tác phẩm văn hóa nghệ thuật vừa có dấu ấn riêng, vừa phục vụ nhiệm vụ chính trị thì am hiểu sâu sắc về văn hóa dân tộc có ý nghĩa vô cùng quan trọng.

Trong một vài lần khác, tôi cũng may mắn được tham gia cuộc gặp mặt thân tình của Tổng Bí thư với văn nghệ sĩ, Việt kiều. Mỗi dịp là một lần tôi lại được cảm nhận sự gần gũi, thân tình từ bác. Tổng Bí thư đã chia sẻ rất mộc mạc, dễ hiểu và gần gũi về những giá trị văn hóa, bản sắc văn hóa của dân tộc trong thời đại ngày nay. Trong công cuộc hội nhập quốc tế mạnh mẽ, khi đường biên sáng tác văn nghệ nói chung, hội họa nói riêng rộng mở, tạo cơ hội nhưng cũng đặt các văn nghệ sĩ trước những thách thức rất lớn. Bài toán phát triển, hội nhập và giữ gìn bản sắc, hồn cốt văn hóa dân tộc để vững vàng, không bị hòa tan với thế giới càng đặt ra cấp thiết và thấm thía hơn bao giờ hết. Những lời dạy của Tổng Bí thư với các văn nghệ sĩ vì thế mãi mãi vẹn nguyên giá trị. Trên bản đồ nghệ thuật lớn hiện nay, chúng ta luôn phải giữ được hồn cốt và bản sắc dân tộc mới có thể vững vàng, tự tin đối thoại với văn hóa khu vực và trên toàn thế giới.

(Họa sĩ TÔ MINH TRANG)

Nhớ thấm thía từng lời phát biểu của người đứng đầu đất nước

Tôi nhớ thấm thía từng lời phát biểu, từng cử chỉ ân cần, tâm huyết của người đứng đầu đất nước đối với lĩnh vực hoạt động của mình. Theo Tổng Bí thư, hơn lúc nào hết, người nghệ sĩ chân chính phải bám sát đời sống, dám dấn thân vào những mũi nhọn của cuộc sống để phát hiện, phản ánh kịp thời những nhân tố mới tích cực, những vấn đề nảy sinh. Đặc biệt là cuộc đấu tranh chống tham nhũng tiêu cực, chống những thói hư, tật xấu, sự thoái hóa biến chất của một bộ phận cán bộ trong bộ máy công quyền, như thế mới góp phần xây dựng một xã hội văn minh, con người Việt Nam có tri thức, văn minh, thanh lịch và chứa chan tình người. Chỉ có như vậy, văn học nghệ thuật mới thực sự phản ánh xã hội bằng những tác phẩm hay, làm lay động lòng người và cần thiết cho xã hội, cho công chúng.

Tôi càng nhớ và càng thấm thía hơn khi Tổng Bí thư nhấn mạnh về ý thức của đội ngũ văn nghệ sĩ. Thời đại và cuộc sống có vô vàn điều cần nói, cần viết, cần phản ánh, nhưng nói, viết, phản ánh như thế nào? Thông qua tư duy khách quan của người nghệ sĩ hướng đến những giá trị cao đẹp về Chân, Thiện, Mỹ và văn nghệ sĩ phải chiếu sáng cuộc sống chứ không chỉ giãi bày tâm trạng cá nhân. Tổng Bí thư cũng nhận định, bên cạnh những văn nghệ sĩ gắn bó máu thịt và cống hiến hết mình còn có những người phai nhạt mục tiêu, lý tưởng cách mạng, xem nhẹ trách nhiệm xã hội và nghĩa vụ công dân, dẫn đến việc tác phẩm xa rời cuộc sống, thậm chí có cả những tác phẩm có nội dung xấu, phủ nhận vai trò lãnh đạo của Đảng, con đường đi lên của dân tộc, cá biệt còn đòi "hạ bệ", "giải thiêng", "bôi đen" các giá trị to lớn, thiêng liêng của đất nước, của chế độ.

Tổng Bí thư cũng cho rằng, thực tế đời sống văn nghệ của nước ta và trên thế giới cho thấy chỉ có khát vọng và hoài bão lớn về sáng tạo, thì người nghệ sĩ mới có thể đi xa và bền vững. Mục đích cuối cùng của nghệ sĩ chính là tác phẩm hay, có giá trị tư tưởng và nghệ thuật cao, phản ánh sinh động nhất về cuộc sống và tâm hồn, tính cách dân tộc, những vấn đề lớn lao của đất nước, của thời đại và cả dự báo cho tương lai...

(Họa sĩ ĐỖ NGỌC DŨNG, nguyên Chủ tịch Hội Liên hiệp VHNT Phú Thọ)

Thấm đẫm văn hóa miền Quan họ

● **THANH TÚ - TRẦN THẢO**

"Trầu này trầu tính trầu tình/Trầu loan trầu phượng trầu mình trầu ta/Trầu này têm tối hôm qua/ Giấu thầy giấu mẹ mang ra mời người!"... Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã đọc những câu hát Quan họ Bắc Ninh khi được các nghệ sĩ mời trầu trong dịp về thăm và làm việc tại tỉnh Bắc Ninh năm 2022.

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng thăm hỏi, trò chuyện với các cụ cao niên phường Đình Bảng, TP Từ Sơn (Bắc Ninh)

Người lãnh đạo truyền lửa xây dựng nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc

Được nuôi dưỡng, trưởng thành từ truyền thống văn hóa gia đình và quê hương Đông Ngàn, phủ Từ Sơn, tỉnh Bắc Ninh (nay là thôn Lại Đà, xã Đông Hội, huyện Đông Anh, thành phố Hà Nội), Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã tiếp bước các bậc tiền nhân tài cao đức trọng, dẫn dắt đất nước đi đến cơ đồ hôm nay. Người dân Việt Nam đều cảm nhận thấy phẩm chất, nhân cách kẻ sĩ Bắc Hà qua dũng khí và mưu lược của người đứng đầu Đảng ta trong cuộc quyết chiến, phất ngọn cờ tiêu diệt bằng được sự tham ô tham nhũng, lộng quyền và làm sống dậy niềm tin trong nhân dân.

Người Kinh Bắc không bao giờ giấu giếm tình cảm thiết tha, thiêng liêng và niềm tự hào của mình đối với nguồn cội quê hương. Trong nhiều bài phát biểu, nói chuyện, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng vẫn nhận mình là người Bắc Ninh. Những ý tứ "Bắc Ninh quê tôi", "Quan họ quê tôi"... cũng được Tổng Bí thư nhắc đến nhiều lần trong bài kết luận sâu sắc tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc năm 2021.

Suốt cuộc đời và sự nghiệp của mình, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng dành nhiều tâm huyết cho sự nghiệp xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Người đứng đầu Đảng và Nhà nước ta đã đưa ra nhiều chỉ đạo quan trọng nhằm phát triển văn hóa. Tiêu biểu là Hội nghị Văn hóa toàn quốc năm 2021 với những thông điệp quan trọng như "Văn hóa phải soi đường cho quốc dân đi", "Văn hóa còn thì dân tộc còn"... đã truyền cảm hứng trong toàn xã hội với quyết tâm chấn hưng, phát triển văn hóa nước nhà.

Tinh thần ấy đã truyền động lực, định hướng cho tỉnh Bắc Ninh ban hành Nghị quyết số 71 về "Xây dựng và phát triển văn hóa, con người Bắc Ninh đến năm 2030 đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững". Cũng thời điểm đó, Bắc Ninh là tỉnh đầu tiên trong cả nước tổ chức thành công Hội nghị Văn hóa quy mô toàn tỉnh.

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng với các nghệ nhân Quan họ

Bằng vốn kiến thức phong phú, sự am hiểu sâu sắc của một cử nhân khoa Văn, Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội, sau đó là Giáo sư, Tiến sĩ, Tổng Bí thư của Đảng, lại có kinh nghiệm thực tiễn phong phú của một nhà báo, cùng với quá trình không ngừng tự học tập, tự rèn luyện, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng có rất nhiều công trình nghiên cứu tâm huyết về văn hóa.

Mới đây, cuốn sách *Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc* của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã ra mắt bạn đọc trong thời điểm hết sức quan trọng. Cuốn sách dày hơn 900 trang đã hệ thống hóa quan điểm lãnh đạo, chỉ đạo, làm sáng rõ tư duy lý luận và thực tiễn trong đường lối của Đảng ta về văn hóa, đồng thời khẳng định sự quan tâm sâu sắc với tầm nhìn xa, rộng, sự chỉ đạo sâu sát, toàn diện, đầy sức thuyết phục của Tổng Bí thư đối với lĩnh vực văn hóa.

Gần gũi, ân cần với các nghệ sĩ

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng có nhiều lần về thăm và làm việc tại Bắc Ninh, mỗi lần về đều thưởng thức những làn điệu Quan họ và gặp gỡ, trao đổi với các nghệ sĩ. Gần đây nhất là chuyến thăm và làm việc vào ngày 24.1.2022, Tổng Bí thư kiểm tra tình hình phòng chống dịch Covid-19; thực hiện nhiệm vụ kinh tế - xã hội, quốc phòng an ninh, xây dựng Đảng, xây dựng hệ thống chính trị và chúc Tết Đảng bộ tỉnh.

Người con của quê hương Kinh Bắc đã dâng hương các vị vua nhà Lý tại Đền Đô và thưởng thức buổi biểu diễn nghệ thuật dân gian của miền Quan họ. Sau buổi biểu diễn, Tổng Bí thư ngồi lại, ân cần, trò chuyện, câu đầu tiên ông nói: "Xin thưa với nghệ sĩ, quê tôi ở xã Đông Hội, huyện Đông Anh. Quê tôi vốn thuộc Phủ Từ, Bắc Ninh, quê hương Quan họ. Ấn tượng về Hội xuân xứ Bắc, những làn điệu dân ca và nhiều kỷ niệm đẹp của vùng đất vẫn còn mãi trong tôi".

Những lời trò chuyện ân cần, giản dị ấy vẫn còn đọng trong tâm trí những người nghệ sĩ. Nâng niu tấm thiệp Chúc mừng năm mới có chữ ký của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng được đóng trang trọng trong khung kính, Nghệ nhân dân gian Nguyễn Thị Thềm nhớ lại, hôm đó là ngày 22 tháng Chạp năm Tân Sửu, bà và Nghệ nhân Ưu tú Nguyễn Thị Sang được Sở VHTTDL Bắc Ninh mời đại diện các làng Quan họ của Bắc Ninh cùng một số nghệ sĩ của Nhà hát Dân ca Quan họ Bắc Ninh, các cháu thiếu nhi tới gặp gỡ và biểu diễn tại Đền Đô nhân dịp Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng về thăm và làm việc tại tỉnh. "Nhận được thông tin, chúng tôi cảm thấy may mắn và vinh dự, đồng thời chuẩn bị kỹ lưỡng tiết mục biểu diễn", nghệ nhân Nguyễn Thị Thềm chia sẻ.

Trong buổi gặp đó, sau khi nghe hát bài *Em là con gái Bắc Ninh,* Tổng Bí thư dành lời khen ngợi tới hai nghệ sĩ. Ông nói: "Hai chị em ruột vừa giống nhau và hát hay như nhau. Đây là những báu vật sống của làng Quan họ và đất nước". Sau đó, ông động viên hai chị em tiếp tục đam mê, gìn giữ, truyền dạy cho thế hệ sau để gìn giữ những

tinh hoa của Quan họ Bắc Ninh.

"Những nghệ nhân chúng tôi vô cùng xúc động và bất ngờ, bởi chưa bao giờ nghĩ những người nông dân nhỏ bé như mình lại được Tổng Bí thư coi trọng và hỏi han với thái độ ân cần, gần gũi đến thế. Nhớ lời dặn dò của Tổng Bí thư, chúng tôi vẫn luôn vẹn nguyên tình yêu với Quan họ, tham gia các hoạt động biểu diễn và truyền dạy Quan họ miễn phí cho các cháu thiếu niên, nhi đồng. Nghiên cứu, sưu tầm và tập hợp những kỷ niệm, đồ vật liên quan đến Quan họ lưu giữ tại thư viện Quan họ Sang Thềm do hai chị em thành lập nhằm bảo tồn giá trị văn hóa, giúp thế hệ mai sau có cơ hội tìm hiểu về nghề chơi Quan họ truyền thống của cha ông", nghệ nhân Nguyễn Thị Thềm xúc động.

Còn nghệ sĩ Nguyễn Hương Sao cũng vinh dự là một trong những nghệ sĩ, nghệ nhân Quan họ được vinh dự biểu diễn phục vụ nhân chuyến thăm của Tổng Bí thư. Nghệ sĩ Nguyễn Hương Sao cho biết, chị được giao nhiệm vụ mời trầu Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng khi các nghệ sĩ Nhà hát Dân ca Quan họ Bắc Ninh thể hiện bài hát *Mời nước, mời trầu* lời cổ.

Trước một vị lãnh đạo cao nhất của Đảng, nên dẫu đã có nhiều kinh nghiệm đứng trên sân khấu và cũng không phải là lần đầu biểu diễn phục vụ các vị lãnh đạo song chị vẫn rất run. Lúc trực tiếp mời trầu Tổng Bí thư, chị cảm thấy rất hồi hộp, xen chút lo lắng nhưng được trấn an ngay, khi bác ân cần đón nhận khẩu trầu còn đọc tặng vài câu thơ: *"Trầu này trầu tính trầu tình/ Trầu loan trầu phượng trầu mình trầu ta/ Trầu này têm tối hôm qua/ Giấu thầy giấu mẹ mang ra mời người!"*.

"Lúc đó tôi mới nở nụ cười, đồng thời cảm thấy được khích lệ và động viên to lớn. Điều đó xuất phát từ thái độ giản dị và ứng xử sâu sắc của Tổng Bí thư với văn nghệ sĩ. Bác là một chính trị gia tầm cỡ nhưng không quan cách, khó gần. Bác nói cười rất chan hòa, khiến những người nghệ sĩ cảm giác bác là một khán giả", nghệ sĩ Hương Sao tâm sự.

Nói về trách nhiệm cá nhân của người nghệ sĩ trẻ trong việc gìn giữ, phát huy giá trị của văn hóa nói chung, dân ca Quan họ Bắc Ninh nói riêng, nghệ sĩ Nguyễn Hương Sao luôn tâm đắc về phát biểu mà Tổng Bí thư nhiều lần nhấn mạnh tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc năm 2021: "Văn hóa là hồn cốt của dân tộc, nói lên bản sắc của dân tộc. Văn hóa còn thì dân tộc còn...". "Không chỉ tôi mà tất cả anh chị em nghệ sĩ trẻ ngày càng nhận ra trách nhiệm của mình đối với văn hóa, văn nghệ nói chung và dân ca Quan họ nói riêng. Bản thân là nghệ sĩ của Nhà hát Dân ca Quan họ Bắc Ninh, tôi luôn nỗ lực tìm hiểu, học hỏi từ các thế hệ nghệ nhân, nghệ sĩ gạo cội những bài hát Quan họ cổ nhằm bổ sung vào vốn kiến thức để mình có thể biểu diễn thành công hơn, từ đó phát huy được giá trị Quan họ Bắc Ninh mãi trường tồn và lan tỏa góp phần giữ gìn bản sắc văn hóa Dân ca Quan họ nói riêng và văn hóa nước nhà nói chung", nghệ sĩ Nguyễn Hương Sao nói. ■

Lễ viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Pháp

● **Bài, ảnh: THU SÂM (từ Paris, Pháp)**

Xúc động và thành kính, Ủy viên Ban Chấp hành Trung ương Đảng, Bộ trưởng Bộ VHTTDL Nguyễn Văn Hùng viết trong sổ tang: "Vô cùng thương tiếc Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, nhà lãnh đạo kiệt xuất của cách mạng Việt Nam, nhà văn hóa lớn, người lãnh đạo toàn tâm, toàn ý xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc".

Bộ trưởng Nguyễn Văn Hùng; Đại sứ Việt Nam tại Pháp Đinh Toàn Thắng cùng cán bộ, nhân viên Đại sứ và đại diện các cơ quan, đoàn thể, kiều bào Việt Nam tại Pháp mặc niệm tưởng nhớ Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng

Lễ viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng do Đại sứ quán Việt Nam tại Pháp cùng các cơ quan đại diện Việt Nam tại Pháp; đoàn công tác của Bộ VHTTDL do Bộ trưởng Nguyễn Văn Hùng dẫn đầu; đảng viên, sinh viên, cộng đồng người Việt Nam đang sinh sống, làm việc và học tập tại Pháp trang trọng tổ chức vào sáng 25.7 (giờ địa phương).

Trong bầu không khí trang nghiêm và xúc động, đoàn công tác do Bộ trưởng Nguyễn Văn Hùng dẫn đầu, toàn thể cán bộ, nhân viên Đại sứ quán, các cơ quan đại diện Việt Nam và đại diện cộng đồng người Việt Nam tại Pháp đã dành một phút mặc niệm tưởng nhớ Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng; bày tỏ lòng tiếc thương vô hạn trước sự ra đi của đồng chí Tổng Bí thư.

Ghi sổ tang, xúc động và thành kính, Bộ trưởng Nguyễn Văn Hùng viết: "Vô cùng thương tiếc Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, nhà lãnh đạo kiệt xuất của cách mạng Việt Nam, nhà văn hóa lớn, người lãnh đạo toàn tâm, toàn ý xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Vĩnh biệt đồng chí Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, toàn ngành Văn hóa, Thể thao và Du lịch Việt Nam nguyện đoàn kết, nỗ lực cao, quyết tâm thực hiện di sản về văn hóa mà Tổng Bí thư để lại".

Trong sổ tang, Đại sứ Đinh Toàn Thắng viết: "Toàn thể cán bộ, nhân viên Đại sứ quán Việt Nam tại Pháp, Phái đoàn Việt Nam bên cạnh UNESCO và các cơ quan đại diện Việt Nam tại Pháp xin nguyện noi gương đồng chí, tay nắm chặt tay, đoàn kết một lòng, quyết tâm thực hiện những chỉ đạo của Tổng Bí thư để đóng góp hơn nữa vào sự phát triển của quan hệ hữu nghị và hợp tác Việt Nam - Pháp và xây dựng đất nước Việt Nam ngày càng hùng cường, có vai trò ngày càng quan trọng trên thế giới". Ghi trong sổ tang, thượng tá Bùi Việt Phương - Phó Tùy viên Quốc phòng Việt Nam tại Pháp viết: "Vô cùng tiếc thương Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, Bí thư Quân ủy Trung ương, nhà lãnh đạo kiệt xuất, trọn đời vì nước, vì dân".

Trong ngày 25.7, nhiều phái đoàn ngoại giao, các Đại sứ quán tại Pháp đã đến viếng và ghi sổ tang tưởng niệm Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Đại sứ quán Việt Nam tại Pháp.

Trong điếu văn đọc tại buổi lễ, Đại sứ Việt Nam tại Pháp Đinh Toàn Thắng xúc động: Đồng chí Nguyễn Phú Trọng ra đi là một tổn thất vô cùng to lớn đối với Đảng, Nhà nước, nhân dân Việt Nam và đối với cộng đồng người Việt Nam trên toàn thế giới, trong đó có cộng đồng ta tại Pháp. Đồng chí là tấm gương sáng ngời, mẫu mực về đạo đức cách mạng của người chiến sĩ cộng sản, là nhà chính trị sắc sảo, trí tuệ, nhà lý luận xuất sắc của Đảng; suốt đời cống hiến cho lý tưởng độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, vì hạnh phúc của nhân dân. Trọn cuộc đời mình, đồng chí đã bền bỉ cống hiến cho sự nghiệp cách mạng của Đảng và dân tộc bằng một tinh thần, ý chí thép, không lùi bước trước những trở ngại, khó khăn, giữ vững nguyên tắc, sống trọn cuộc đời vì nước, vì dân. Đồng chí thực sự là tấm gương tiêu biểu, mẫu mực về đạo đức cách mạng trong sáng, "chí công vô tư", lối sống giản dị, phong cách làm việc dân chủ, tận tụy, khoa học, luôn tôn trọng và yêu thương con người.

Đối với các cán bộ ngoại giao và các cán bộ công tác trong lĩnh vực đối ngoại, đồng chí Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã để lại dấu ấn đặc biệt sâu đậm. Tư tưởng "Ngoại giao cây tre" đã được Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng cùng Ban Chấp hành Trung ương Đảng đưa ra lần đầu tiên tại Hội nghị đối ngoại toàn quốc (14.12.2021) trên cơ sở tổng kết thực tiễn, phát triển tư duy và truyền thống đối ngoại Việt Nam.

Tổng thống Pháp Emanuelle Macron trong bức thư chia buồn gửi tới Chủ tịch nước Tô Lâm đã đánh giá: "Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng là người phụng sự vĩ đại của nhân dân Việt Nam. Trong suốt những năm tháng cống hiến cho những lý tưởng và cho Tổ quốc mình, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã ra sức phấn đấu bảo vệ chủ quyền của đất nước, đã đóng góp to lớn vào sự phát triển kinh tế xã hội của Việt Nam và cho mối quan hệ hữu nghị hợp tác giữa Việt Nam và Cộng hòa Pháp".

Đại sứ Đinh Toàn Thắng nhấn mạnh, toàn thể cán bộ nhân viên Đại sứ quán cũng như cộng đồng người Việt Nam tại Pháp vẫn nhớ mãi hình ảnh của Tổng Bí thư trong chuyến thăm chính thức Cộng hòa Pháp vào mùa xuân năm 2018 nhân kỷ niệm 45 năm ngày thiết lập quan hệ ngoại giao và 5 năm ký đối tác chiến lược Việt - Pháp, một sự kiện vô cùng quan trọng góp phần tạo xung lực, phát triển mạnh mẽ mối quan hệ đối tác chiến lược Việt Nam - Cộng hòa Pháp.

"Cán bộ các cơ quan đại diện Việt Nam tại Pháp cũng như cộng đồng kiều bào tại Pháp và bạn bè Pháp sẽ luôn ghi nhớ trong lòng những chỉ đạo của Tổng Bí thư về quan hệ Việt - Pháp. Đó là huy động kiều bào, bạn bè, tranh thủ sự ủng hộ tích cực trong việc phát triển quan hệ giữa hai nước để phục vụ cho sự phát triển và tâm thế của đất nước, cũng như xây dựng cơ đồ của đất nước ngày càng to đẹp hơn. "Hôm nay, toàn thể cán bộ nhân viên Đại sứ quán và các cơ quan đại diện Việt Nam tại Pháp, cộng đồng người Việt Nam đang sinh sống, làm việc, học tập tại Pháp kính cẩn nghiêng mình, tưởng nhớ và tri ân những đóng góp to lớn của đồng chí với sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước, công tác đối ngoại của nước nhà và với quan hệ hữu nghị, hợp tác, đối tác chiến lược giữa Việt Nam và Pháp. Toàn thể cán bộ nhân viên Đại sứ quán và các cơ quan đại diện Việt Nam tại Pháp, cộng đồng người Việt Nam tại Pháp xin nguyện đoàn kết một lòng, quyết tâm thực hiện những chỉ đạo của Tổng Bí thư một cách hiệu quả hơn, thiết thực hơn, và tiếp tục giành những thắng lợi to lớn hơn, ý nghĩa hơn, đóng góp vào sự phát triển quan hệ của hai nước, cũng như xây dựng một đất nước Việt Nam ngày càng hùng cường, có vai trò ngày càng quan trọng trong khu vực và trên thế giới", Đại sứ Đinh Toàn Thắng nghẹn ngào. ■

● Tổng Biên tập: **NGUYỄN ANH VŨ**
● Phó Tổng Biên tập: **PHAN THANH NAM - NGUYỄN VĂN MƯỜI**
● **TÒA SOẠN - TRỊ SỰ VÀ PHÁT HÀNH:**
Số 33 ngõ 294/2 Kim Mã, Q. Ba Đình, Hà Nội - ĐT: 024.37265564 - E.mail: baovanhoa@fpt.vn
● **GPXB:** Số 370/GP-BTTTT ngày 05/7/2016 của Bộ Thông tin và Truyền thông
● **VĂN PHÒNG ĐẠI DIỆN PHÍA NAM:**
170 Nguyễn Đình Chiểu, P. Võ Thị Sáu, Q.3, TP.HCM - ĐT/FAX: 028. 38230890 - 39100922
● **TRỤ SỞ VĂN PHÒNG ĐẠI DIỆN PHÍA NAM TẠI TỈNH KHÁNH HÒA:**
211 Thống Nhất, phường Phương Sài, TP Nha Trang, Khánh Hòa; ĐT: 0258. 3825008
● **TRỤ SỞ VĂN PHÒNG ĐẠI DIỆN PHÍA NAM TẠI TP ĐÀ NẴNG:**
12 Trương Hán Siêu, Q. Sơn Trà, TP Đà Nẵng - ĐT: 0236. 3897798
● **Chế bản:** Báo Văn Hóa
● **In tại:** Cty CP In Công đoàn Việt Nam
GIÁ: 5.000đ

Quốc tế bày tỏ sự kính trọng và thương tiếc Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng

● THANH HẢI

Tổng Thư ký Liên Hợp Quốc cùng nhiều nhà lãnh đạo thế giới, nhiều cơ quan, tổ chức quốc tế ở nước ngoài và tại Việt Nam đã bày tỏ sự tiếc thương vô hạn, đánh giá cao vai trò và những đóng góp của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng với hợp tác quốc tế và sự phát triển của Việt Nam.

Ngày 24.7 (theo giờ địa phương), Tổng Thư ký Liên Hợp Quốc Antonio Guterres cùng các nhà lãnh đạo Liên Hợp Quốc và Đại sứ các nước tại Liên Hợp Quốc đã tới viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Phái đoàn thường trực Việt Nam tại Liên Hợp Quốc ở New York (Mỹ).

Tại đây, Tổng Thư ký Liên Hợp Quốc đánh giá cao vai trò lãnh đạo chủ chốt của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng và ghi nhận dưới sự lãnh đạo của Tổng Bí thư, Việt Nam đã tiếp tục hành trình phát triển vượt bậc và trở thành đối tác ngày càng quan trọng của Liên Hợp Quốc. Thay mặt Liên Hợp Quốc, Tổng Thư ký Antonio Guterres gửi lời chia buồn sâu sắc nhất tới Chính phủ, nhân dân Việt Nam và gia đình Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng.

Chủ tịch Đại Hội đồng Liên Hợp Quốc khóa 78 Dennis Francis đã gặp Đại sứ Đặng Hoàng Giang, Trưởng Phái đoàn Thường trực Việt Nam tại Liên Hợp Quốc, và gửi lời chia buồn sâu sắc nhất của cá nhân ông và toàn thể Đại hội đồng Liên Hợp Quốc tới Nhà nước và nhân dân Việt Nam.

Cùng ngày, lãnh đạo Cấp cao các nước ASEAN ra Tuyên bố chung chia buồn về việc Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng từ trần, thể hiện tinh thần đoàn kết của ASEAN sát cánh cùng Việt Nam trước tổn thất và đau thương to lớn này.

Sự ra đi của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã để lại sự tiếc thương vô hạn không chỉ đối với nhân dân Việt Nam mà còn bạn bè quốc tế. Chiều 20.7, tại Bắc Kinh, Tổng Bí thư Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc, Chủ tịch nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa, Chủ tịch Quân ủy Trung ương Trung Quốc Tập Cận Bình đã đến Đại sứ quán Việt Nam tại Trung Quốc viếng, chia buồn sâu sắc và ghi sổ tang trước việc Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng từ trần. Ghi dòng chữ trong sổ tang, Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Trung Quốc Tập Cận Bình xúc động: "Vô cùng thương tiếc đồng chí Nguyễn Phú Trọng, lãnh tụ kiệt xuất của nhân dân Việt Nam, người bạn vĩ đại của nhân dân Trung Quốc".

Tổng Thư ký Liên Hợp Quốc Antonio Guterres viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng tại Phái đoàn thường trực Việt Nam tại Liên Hợp Quốc ở New York (Mỹ) **Ảnh: THANH TUẤN**

Trong những ngày qua, đã có hơn 60 đối tác trên kênh đối ngoại Đảng và đối ngoại Nhân dân tiếp tục gửi điện, thư chia buồn về việc Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng từ trần. Trong đó, có rất nhiều thư xúc động. Thư của Chủ tịch Đảng Cộng sản Đức có đoạn: "Những tác phẩm của đồng chí Nguyễn Phú Trọng về công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam đã đem lại cho Đảng Cộng sản Đức nhiều động lực quý báu, thúc đẩy các cuộc trao đổi, thảo luận phong phú trong đảng của chúng tôi. Đồng chí Nguyễn Phú Trọng qua đời khiến nước Việt Nam, Đảng Cộng sản Việt Nam và nhân dân Việt Nam mất đi một nhà lãnh đạo lỗi lạc, người đã đóng vai trò quyết định trong công cuộc xây dựng và đổi mới chủ nghĩa xã hội ở đất nước mình". Còn điện chia buồn của Đảng Cộng sản Ai Cập viết: "Đồng chí Tổng Bí thư là nhà lãnh đạo đã cống hiến cả cuộc đời cho sự nghiệp của Đảng, đất nước và hạnh phúc của nhân dân thông qua những đóng góp của đồng chí trong công cuộc cải cách và chống tham nhũng tại Việt Nam, góp phần vào việc phát triển và xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam thông qua những bài viết của mình… Kế thừa tinh hoa tư tưởng ngoại giao Hồ Chí Minh và thấm nhuần tinh hoa thời đại phù hợp với bối cảnh tình hình mới, những triết lý, tư tưởng sâu sắc và nghệ thuật ngoại giao có sức hấp dẫn cao của đồng chí Tổng Bí thư đã tạo nên phong cách ngoại giao đậm đà bản sắc cây tre Việt Nam: Mềm dẻo nhưng đầy dũng cảm, nghị lực và thấm nhuần tinh thần, bản lĩnh của dân tộc Việt Nam".

Trong sáng qua 25.7, hòa chung dòng người nghẹn ngào tiễn biệt Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng có rất nhiều nhà lãnh đạo thế giới, bạn bè quốc tế… Đó là Đoàn Cộng hòa Cuba do Chủ tịch Quốc hội Cuba Esteban Lazo Hernandez dẫn đầu vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Thật cảm động, khi lãnh tụ Cuba Fidel Castro mất, đoàn Việt Nam là đoàn nước ngoài đầu tiên đến viếng. Và hôm qua 25.7, trong ngày đầu quốc tang, đoàn Cuba cũng là đoàn nước ngoài đầu tiên viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Cùng với Cộng hòa DCND Lào, Cộng hòa Cuba đã tổ chức quốc tang tưởng niệm Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng.

Còn biết bao đoàn quốc tế đã đến tiễn biệt một nhân cách lớn đã ra đi. Đó là Đoàn Hàn Quốc do Thủ tướng Hàn Quốc Han Duck Soo, đặc phái viên của Tổng thống Hàn Quốc làm Trưởng đoàn; Đoàn Vương quốc Campuchia do Chủ tịch Đảng Nhân dân Campuchia, Chủ tịch Thượng viện Campuchia Hun Sen làm Trưởng đoàn; Đoàn Nhật Bản do ông Suga Yoshihide, nguyên Thủ tướng Nhật Bản, Đặc phái viên của Thủ tướng Nhật Bản dẫn đầu; Đoàn Australia do Chủ tịch Thượng viện Sue Lines làm Trưởng đoàn; Đoàn Liên minh châu Âu (EU) do đại diện cấp cao phụ trách chính sách an ninh và đối ngoại của EU, Phó Chủ tịch Ủy ban châu Âu Josep Borrell dẫn đầu… vào viếng Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng.

Đánh giá về những đóng góp của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đối với sự nghiệp xây dựng và phát triển chủ nghĩa xã hội không chỉ ở Việt Nam mà trên toàn thế giới, nhà nghiên cứu lịch sử và chính trị Việt Nam, đảng viên Đảng Cộng sản Anh (CPB), ông Kyril Whittaker cho rằng, vai trò lãnh đạo của Tổng Bí thư trong xây dựng đường lối, chính sách của đất nước, trong đó có đổi mới về ngoại giao, chống tham nhũng, chống suy thoái đạo đức cách mạng là những di sản vô giá. Nhà nghiên cứu Whittaker nhận định, Tổng Bí thư cũng là một trong những nhà lãnh đạo giành được nhiều tình cảm của nhân dân bởi luôn quan tâm sâu sắc đến đời sống của người dân và kiên định phương châm "dân là gốc", thể hiện qua các chuyến thăm thường xuyên tới các tỉnh, thành để gặp gỡ, trò chuyện và học hỏi từ người dân; đồng thời khẳng định: "Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng sẽ được nhớ đến không chỉ ở Việt Nam mà trên thế giới với tinh thần phụng sự vì nước vì dân cũng như những cống hiến cho sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội thế giới". ■

CÂU CHUYỆN **VĂN HÓA**

Bức thư lay động trái tim

● TÙNG QUANG

Theo Bộ Ngoại giao, ngay khi nghe tin Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng từ trần, phu nhân Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào Naly Sisoulith đã gửi thư chia buồn đến phu nhân Tổng Bí thư Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam Ngô Thị Mận.

Bức thư chỉ có mấy trăm chữ nhưng chứa đựng bao tình cảm đặc biệt, bày tỏ niềm xúc động, tiếc thương và đau buồn vô hạn khi biết tin Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng từ trần: "*Chị Mận kính mến! Hôm nay ngày 19.7, khi vừa về đến nhà, anh Thoong-lun (Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Lào Thongloun Sisoulith) bước đến gần em với sắc mặt buồn rầu và cất giọng nói khác thường: "Naly ơi, anh vừa nhận được tin anh Nguyễn Phú Trọng mất, anh đã rời xa chúng ta rồi".*

Chị Mận ơi, trong giây phút đó em thật sự đứng tim, không thể nói nên lời và em không thể cầm được nước mắt, anh Thoong-lun đã ôm em, vỗ nhẹ vào lưng và an ủi rằng: "Anh cũng rất đau buồn và thương tiếc khi nhận được báo cáo khẩn từ Hà Nội, em hãy bình tĩnh và mạnh mẽ… Anh Trọng đã ra đi một cách thanh thản, anh ấy đã nhắm mắt đi xa trong niềm tiếc thương và đau buồn vô tận của nhân dân Việt Nam cả nước…".

Chị Mận thân mến ơi, tất cả người dân Việt Nam và người Lào đều biết đến tên tuổi anh Trọng, là một người đã cống hiến không biết mệt mỏi trọn cuộc đời của mình cho đất nước và nhân dân Việt Nam cho đến hơi thở cuối cùng".

Thật cảm động khi phu nhân Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào Naly Sisoulith viết: *Trong suốt nhiều năm qua, trên cương vị lãnh đạo của mình, mặc dù nhiệm vụ công việc hằng ngày ở Việt Nam rất nặng nề (trăm công nghìn việc), nhưng anh ấy vẫn luôn quan tâm và nhớ đến đất nước Lào và người dân Lào; anh ấy đã giúp đỡ nước Lào chúng em rất nhiều cả về trí tuệ, bài học kinh nghiệm và cả về vật chất… Anh Trọng luôn nói rằng: "Giúp bạn là tự giúp mình".*

Cuối thư, phu nhân Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Lào Thongloun Sisoulith viết: *"Bức thư mà em đang viết đây thực sự là bức thư được viết bằng mực hòa quyện với nước mắt của em".*

Bức thư lay động hàng triệu con tim được viết *"bằng mực hòa quyện với nước mắt".* Đó là tình cảm mãnh liệt và thiêng liêng, tri ân sâu sắc cuộc đời với những cống hiến không biết mệt mỏi của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng cho đất nước, nhân dân Việt Nam, cũng như tình cảm đặc biệt của Tổng Bí thư đối với lãnh đạo, nhân dân Lào và tình đoàn kết đặc biệt, quan hệ hữu nghị vĩ đại Việt Nam - Lào.

Mới thấy, trong nỗi mất mát to lớn, càng thấm thía và trân quý tình cảm của nhân dân và bạn bè quốc tế đối với Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, với đất nước và con người Việt Nam.■